Poštarina plaćena u gotovu.

CIENA 4 KUNE BROJ 36

USTAŠA

VIESNIK HRVATSKOG USTAŠKOG OSLOBODILAČKOG POKRETA

Braniti čast i slobodu Hrvatske

VRHOVNA JE

dužnost

SVAKOG

Hrvata

U GLAVNOM USTAŠKOM STANU

USTAŠA

GOD. XIII. BROJ 36.
ZAGREB, RUJNA 1943.

VIESTNIK HRVATSKOG USTAŠKOG OSLOBODILAČKOG POKRETA

Isto kao pred četvrt stoljeća...

Prva hrvatska emigracija, okupljena pred četvrt stoljeća u Parizu i Londonu u jeku prošlog Velikog rata, doživjela je na polovici svojeg puta krizu kao i druga emigracija godine 1943. Upravo zapanjuje sudbonosna sličnost slučaja i sada možemo po onim prvim iskustvima sravnanjem 25-godišnjeg poratnog života u Jugoslaviji i novoj emigraciji, pravedno suditi o simptomima u odnošaju Hrvata prema londonskoj jugoslavenskoj vladi. Ove dvije emigracije i ova dva slučaja nose u sebi odviše sličnosti, a kada bi doživjele isti finale doniele bi odviše katastrofalnosti .

Kada je pred tridesetak godina buknuo prvi europski rat, s istim značenjem za podjarmljene europske narode, neki naši političari ostavljaju monarhiju, da povedu otvorenu borbu protiv nje, sluteći, da će hrvatska sudbina ovog puta dobiti širi okvir negoli je to nagodba i carsko-kraljevska austrougarska laž. Bili su ono mjeseci žive napetosti, kada je doista trebalo mnogo hrabrosti da se otvoreno prede u drugi tabor tražeći rješenje izvan Austrije i protiv nje.

Već na početku ovog rata stvorena je hrvatska emigracija u antantinom taboru pod vodstvom Trumbića i Supila, ovog neumornog putnika i zagovornika hrvatske stvari. Pod čudnim okolnostima započeo je rad ove hrvatske emigracije. Reakcija je bila munjevita, jer je životno pitanje narodne sudbine visilo na niti. I sada se odigrava najznačajniji sukob u životu naših prošloratnih emigranata, koji je bio sudbonosan za čitavi kasniji razvoj i koji je vrlo značajan i za današnju politiku emigranata u Londonu.

Dok je Supilo s drugovima bjesomučno oblietavao antantina poklisarstva i ministarstva u vrieme tajnih londonskih pregovora, prošao je onaj mučni put izkustva za sve političare zauviek, da je zaista preskupo ponavljati ga. Supilo je raširio svoju mrežu djelatnosti od Izvoljskog i Asquitha do Sazanova, a kada je uvidio, da čitav taj napor treba jako zalede u antantinom taboru, pošao je i do Pašića u Niš, jer je on ipak mogao mnogo toga reći i u Londonu i u Parizu i u Petrogradu. Supilo se doduše još prije rata raskrstio s hrvatsko-srbskom koalicijom ,ali u ovakovim časovima kao što je to bilo početkom 1915. zaista je morao vjerovati, da će u Nišu naići na vedrija lica nego li u zapadnoj Europi.

Tu je započeo put Supilove tragedije, koji mu je još jasnije pukao pred očima u svetoj pravoslavnoj Rusiji kod Sazonova, koji mu je za par mjeseci podpuno odkrio karte. A kada se Supilo preko Niša vraćao natrag u Francusku jamačno je prošao najkraći put svoje spoznaje, jer je u Pašićevoj figuri prozreo velikosrbsku obrazinu koja će se kasnije zauviek upiti u politički mozak Hrvatske.

Supilo je vjerovao, da će u Nišu ratne godine 1915. naći kakovo takovo jugoslovenstvo, koje će imati (mislio je on) razumievanja za svaki komadić ugroženog narodnog područja. Poštenjak iz Konavlja je vjerovao u službenu obrazinu srpske promičbe pod kojom je kasnije spoznao samu laž. Ne samo da u Nišu kod Pašića nije našao razumievanja, već što više i prezira, jer Srbi su onog časa računali posve drugo. Oni su tražili kao ratnu kontribuciju Vojvodinu, istočnu Slavoniju, Bosnu, Hercegovinu i Dalmaciju od Splita na jug s okolnim otocima. Bio je to velikosrbski račun u prošlom ratu pred kojim su se neumoljivo razbile sve Supilove iluzije. On je jasno uvidio, da su Srbima Hrvati tako dugo potrebni, dok ih mogu upotriebiti podpuno u svoju korist, a na hrvatsku štetu, a onog časa čim bude ta funkcija dovršena, da će biti bezobzirno odbačeni.

Supilo je doduše kao pravaš za Khuenovske vladavine gorko osjetio srbsko »bratstvo«, ali niti najgora zločinačka fantazija nije mogla zamisliti težinu ovakovog srbskog političkog zločina. Kada je u kritičnim časovima godine 1915. ostavljen od Pašića na cjedilu i kada je hrvatski narod ostavljeni pred najsramotnijim političkim činom poslije godine 1409. najjasnije je spoznao svu perfidiju Niških i Londonskih trgovaca. Supilo još i kasnije poduzimlje nekoje političke djelatnosti, ali posve nezavisno od drugih emigranata, da konačno godinu dana kasnije formalno istupi iz jugoslovenskog odbora okrivivši otvoreno srbsku vladu zbog izdaje prema hrvatskoj političkoj borbi.

To je bio fatalni čas u poviesti hrvatskih političara u emigraciji, ali nažalost nije nikome otvorio oči. Trebalo je istom dvadeset godina »jugoslavenskog života« i pet hitaca Puniše Račića, pa da sliepci progledaju. Onda toga nije bilo. Supilo je umro u ljeti godine 1917. ne promienivši svoje mišljenje i ponievši sa sobom u grob mnoge tajne, a da je proživio imao bi tragičnu utjehu: točno ispunjenje **svojih crnih slutnja.**

Supilo je umro ne razuvjerivši nikoga, a najmanje one, koji su s naivnošću hrvatskih lakovjernika sklapali krfsku deklaraciju, ali teška sudbina je nažalost Supilu dala **pravo.**

Politika hrvatskih emigranata u prošlom ratu bila je sudbonosna za hrvatski narod, a porazna za čitavi izhod. Dok je službena srbska politika surađivala sa jugoslavenskim odborom, dotle je »izvanslužbena« otvoreno trgovala s hrvatskim zemljama, a kada se pobojala za odpor Hrvata, bacila im je u oči krfsku deklaraciju kao najobičniju političku prašinu.

Ali još nije dovršeno.

Dvadeset i pet godina kasnije, s dvadeset i pet godišnjim izkustvom, naši hrvatski ratni emigranti odabiru isti put suradnje sa Srbima, ostavivši za sobom ne Austriju, već vlastitu slobodnu državu, i ne više mirnu zemlju, već popaljene hrvatske domove. Zaista većeg paradoksa ne doživjesmo.

Podjoše u emigraciju, a dogodjaji su dokazali s istim bolestima i s istim krvnicima. I ovog puta je sve šareno od jugoslavenstva, ali i ozbiljnije od ondašnjeg komadanja Hrvatske. Ova dva puta su dvije sudbine i dvije tragedije. A kako će se sve ovo po njihovom računu svršiti (jer naši računi su već davno utvrđeni). Što sada misle hrvatski emigranti?

Njihovi predšasnici niesu bili ništa pametniji. Oni su dobili krfsku deklaraciju i barem obećanja koliko god su htjeli. Ovi drugi niesu dobili niti toga, već što više čak i prietnje (»Oj Hrvati, al ćemo vas klati, kad se Pero iz Londona vrati«) i nogomet iz jugoslavenske vlade.

Čime će naša londonska (ili američka) crvenkapica prestrašiti vuka u Londonu, a da bismo i mi povjerovali, da se vuk doista prestrašio? Mi ne čekamo odgovor, jer ga ne možemo ni dočekati.

Pred četvrt stoljeća se odigrala jedna tragedija, koja nas je stajala četvrt stoljeća robije, a valjda nitko na svietu nije tako lud da misli, da smo se tako priučili na robiju, da ju i opet želimo.

Četvrt stoljeća je prošlo. Možda netko očekuje da će sve biti »po starom«.

Mi ovog puta mislimo drugačije!

Poglavnik je rekao svoju rieč: vratite se, jer se za Hrvatsku ovaj čas može raditi samo — u Hrvatskoj.

KULT

Mase uviek obožavaju jačega. Onoga, koji je to uistinu, ili makar samo prividno. I prividne veličine mase obožavaju, i efemernim se snagama dive. Njima je glavno dobiti impresiju veličine i snage, pa da već pred tim pokleknu i ponizno sagnu šiju. Gomila je lišena razbora i vida. Ona nuždno, po nekome psiholožkom zakonu, ne misli i ne gleda, nego bez uztezanja prihvaća gotova tudja mišljenja i usvaja tudje poglede.

Sve je to u ovim ratnim godinama došlo u punoj mjeri do izražaja. Poput golemog vala, kojega nosi struja ili goni vjetar, mase se talasaju od jedne strane prema drugoj, a uviek sa željom, da budu uz onu obalu, koja im se čini sigurnijom i spasonosnijom. Tamo, gdje je jači, tamo se mase žele priklониti. One imaju pljeska i cvieća za svakoga, a daju ga onome, koji triumfira. Ne mora to biti konačan triumf. Može se raditi o sasvim beznačajnome časovitom uspjehu, koji u sebi nema nikakvih, pa ni najnejasnijih obrisa pobjede.

Ali to se ne pita. Tako se daleko ne iztražuje. Glavno je, da je negdje nešto obasuto bombama, da je bojna crta pomaknuta za nekoliko kilometara unazad, da je pao ovaj ili onaj grad poznatijeg imena. Onaj, koji je sve to pretrpio, nije više vriedan, da ga se mase drže. Za njih je izkrsnuo novi junak dana, pojavio se jači — i taj će odsad biti predmetom njihova kulta.

Do prve zgode dakako. Ljubav povodljive svjetine kratkotrajna je i nestalna. Ona bira i odbacuje i opet bira odbačenoga i odbacuje izabranoga — sve prema tome, kako su je uspjeli ugoditi i kako joj znadu ugoditi. Svjetina ne traži drugo osim toga. Njoj nedostaje svaka vjera u ideale. Ona nema sposobnosti, snage ni volje da se bori za nešto izvanvremensko, vječno, što prema tome ne donosi uviek smjesta vidljive plodove, koji se odmah dadu praktički izkoristiti. Zato i sve velike pobune gomilā ukazuju na njihovu strahovitu zasliepljenost i odsutnost svakog pomišljanja na budućnost. Za sada one žive, za danas. Svako prekoračenje te uzke granice ostaje im podpuno nepoznato. Zbog toga one i vode računa samo o nečijim sadašnjim uspjesima, o tome, tko je danas jači. Toga onda obožavaju. To je njihov ljubimac i uzor, bez obzira na to, niesu li još jučer s prezirom o njemu govorili. Takav je najbolji, najpravedniji i sve, što se dobra i liepa o nekome može reći — a zato samo, jer se čini, da je jači.

Masom nikada ne vladaju zakoni, uvjetovani razumom i etikom. Ona je rob svoje neustaljenosti i psihoze, koja se umjetno, izvan njezina kruga, stvara i u nju ubacuje. Postoje vještaci za stvaranje te psihoze, koji u punini izkorišćuju umnu i moralnu neodpornost gomile. Ona ih i ne zna. I ne vidi one pojedince, koji drže u svojim rukama sve niti i sve poluge i tako je imaju u vlasti. Ali baš ti pojedinci znače sve.

Po sebi masa ne znači ništa. Ona je lavina, bujica, koja ruši i uništava sve oko sebe, ako jednom poteče nizbrdo — no ona se može i zaustaviti i onda opet postati nešto mirno, nepomično, ustajalo. Snaga gomile je elementarna, divlja, sirova, ali po sebi nepokretna. Njezin pokretač je uviek izvan nje i njegov je glavni zadatak pronaći nizbrdicu, niz koju će

Hrvatski ratni izvjestitelji prije polazka na djelatnost.

JAČEGA

rinuti sliepu i obezglavljenu gomilu. Dalje ide već svojim tokom, nezaustavno i nesavladivo.

Za volju »jačega«, za jednu njegovu odlučnu rieč, masa će jurnuti i u ponor. To je ono najizrazitije, posljednje i najtragičnije u njezinu kultu jačega. To je njezin fanatizam, koji se u prvome redu osvećuje njoj samoj. Pod takvim je uvjetima u godinama iza boljševičke listopadske revolucije postepeno proletariziran ruski seljak i do kraja lišen osobne slobode ruski radnik. Ovaj fenomen, koji stoji u najoštrijoj, bitnoj opreci s prirodom seljaka i radnika, posljedica je kulta jačega — iako je baš boljševički udar 1917. upravo školski primjer za to, kako i prividno jači može svjetini imponirati i, što je za nju još kobnije, zavladati njome.

Europski narodi, u svom traženju novih putova i u želji da si stvore takve životne uvjete, koji s dosadašnjima ne će imati uobće ništa zajedničkog, posli su jednim dielom prema krajnostima. Ima i u nas tako razpoloženih skupinica. One sasvim uzalud nose na svojim barjacima lozinku slobode i pravde, jer su u stvari najizravnije i najpodpunije u službi tudjina (dakle onoga, čija bi vlast ovdje, pojavila se ona u ma kojem obliku, bila za nas robstvo) i jer su orudje nasilja i zločina. Može se s njima simpatizirati, ali se ne može ničim dokazati, da niesu takve.

Ljudi u Hrvatskoj, koji su popustili najnižim nagonima i otišle krajnje lievo, vojska su nereda i nesigurnosti, protagonisti umorstva, paleža i otimačine. Njihova je borba tragično slučajna i nesustavna, bez putokaza, bez ikakva unutarnjega moralnog uporišta, bez onoga, što se objektivno smije nazvati idealom, i zato je tako krvava i bolna u svojim udarcima. Svaki je njihov čin jezovito omašten krvlju, uvijen u dim i požar sirotinjskih krovova i zaglušen krikovima nedužnih žrtava. Drugo što do danas te skupine niesu imale pokazati. One još niesu učinile ništa pozitivno, niesu nigdje ništa izgradile i ni u jednom se jedinom svome činu niesu pokazale nesebične. Bez ikakva zalaženja u pristranost i promičbu ovo treba ustanoviti već za volju istine.

Ako želimo biti barem sami sebi iskreni, priznat ćemo, da se nešto ledi u nama već kod same pomisli na vlast i poredak, za koje se bore ljudi ovakvih kvaliteta. A što bi tek bilo onda, da se kojom nesrećom i ostvare nacrti onih, u čijem najmu poslušno radi i bori se taj sviet pustolova i zločinaca? Nad tim bi se ipak trebalo zamisliti.

Hrvatska je već blizu dvie i pô godine u borbi. Danju i noću, bez odaha, bez olakšice i bez pomoći. Sama nasuprot neprijatelju, nasuprot razularenim pljačkašima, koje ne priznaju narod i državu, a ne poznaju zakon, čovječnost i poštenje. Nesmiljena je to borba do iztrebljenja.

Izgubljene i zaražene mase, sastavljene najvećim dielom iz tudjinaca, obožavaju jačega. Klanjaju se surovoj sili i zavode obećanjima o zemaljskom raju, pretvarajući — zaneseni tom izvrstno smišljenom varkom — zemlju u pakao.

No i pakao je savladiv. I od njega je jača vjera u dobro i čežnja za slobodom. Mi hoćemo Hrvatsku dobrih i slobodnih ljudi, a ne takvu, u kojoj bi žarili i palili najgori medju najgorima i gdje bi družtveni talog propisivao zakone.

Kult jačega treba zato zamieniti kultom boljega, kult nasilja kultom pravde. Učinit ćemo i dalje i do kraja sve, da hrvatska država pobiedi kao bolja i pravednija!

V. VITKOVIĆ

ZA KOGA SE ONI BORE?

Premda već hrvatski narod dvije i pol godine vodi najsudbonosniju i najkrvaviju borbu svoje poviesti, premda hrvatska smrt već dvije i pol godine zalazi i pod krovove hrvatskih potleušica i gradjanskih kuća, ipak na žalost još uviek ima ljudi, koji bi morali postaviti pitanje: što zapravo hoćemo i za koga se mi borimo? Dakako, da takvo pitanje ne mogu postaviti oni, koji se bore s puškom ili bombom, koji se bore u redovima hrvatskih oružanih snaga, već takovo pitanje moraju postaviti oni, koji se bore jezicima i londonskim krugovalom, nagadjanjima i proročanstvima, nazivajući sve to borbom za svoj narod. Hvala bogu, takvih je malo.

Dozvolimo im i tu rieč: oni se bore. Ali pitajmo odmah, za koga se bore. Moramo odmah naglasiti, da upravo s te strane padaju na ustaštvo najveće objede nazivajući nas tudjinskim plaćenicima, borcima za tudje probitke i prodavačima vlastite zemlje i sudbine vlastitog naroda. Taj paroksizam susrećete kod bezposličara a pokušavate li se oprieti ili razuvjeravati, dobit ćete tek prezirni smješak i ništa više. Vi, koji možda negdje ležite po rovovima u Bosni ili na Kordunu, na stražama ili u okršajima, vi se borite za tudje probitke, a oni, koji za vašim ledjima svojom paklenom zlobom prouzrokuju krivnju za smrt tolikih života i obstanak tolikih hrvatskih domova, koji čitavu svoju duhovnu vrednotu zasnivaju na kavanskim filozofijama ili kratkovalnim postajama, bore se za narod i za njegovu sretnu budućnost.

Ne vidjesmo još krvavijeg paroksizma i strašnije ironije u poviesti hrvatskog naroda, jer ova nam igra naliči na najstrašnije podrugivanje, slično razbojniku, koji vas je okrao i smatra se vašim dobročiniteljem, tiranu, koji vas je pogazio i smatra se vašim branićem. Dakle, takovi se bore za narod.

Jedni otvoreno govore o tobožnjoj uzpostavi nove Jugoslavije, a drugi trabunjaju o slobodnoj Hrvatskoj u slobodnoj Jugoslaviji, ali svi zajedno stoje na istoj liniji, uvjereni da zastupaju probitke naroda, uvjereni, da prelazeći preko svih narodnih tragedija i pružajući preko svih humaka ruku velikosrbima, vode politiku kakovu hoće i želi hrvatski narod. Mi ne želimo govoriti o paklenskoj zlobi njihove politike, jer ona je danas jasna i posljednjem čovjeku u Hrvatskoj, mi želimo tek jedno. Uprieti prstom u takove ljude, koji će se možda danas ili sutra gruvati šakama u prsa izpoviedajući svoje hrvatstvo i rodoljublje.

Hrvatska je danas u bojnoj liniji braneći svoju slobodu i nezavisnost dok su naprotiv ovakovi »borci« izvan te linije.

Samo zlikovcima još danas nije jasno da je hrvatski narod jednom za uviek obračunao sa autonomijama, federacijama ili bilo kakovim političkim udicama, i da je jednom za uviek stao na stanovište svoje absolutne slobode i državne samostalnosti. I zato, nitko nema pravo svoje zločinačko izdajstvo pokrivati tobožnjim narodnim pristankom. Nitko nema pravo svoj zločin opravdavati šupljom frazom: »Narod hoće tako.« Ne. Narod ne će tako. Jer da bi narod htio tako, ne bi niti jednog metka izpalio u obrani svoje države, a kamo li žrtvovao na desetke tisuća života. Naprotiv, oni koji misle, da se u drugom taboru mogu boriti za Hrvatsku, neka otvoreno priznaju da se ne bore za narod i za Hrvatsku već za Jugoslaviju i za Veliku Srbiju, a to nije isto.

BOJIŠTE × NOVINSTVO × KRUGOVAL
POGLED ŠIROM SVIETA

Navršuje se osmi tjedan ogromne bitke ovoga rata na iztočnom bojištu. Tom prigodom dobio je vojnički dopisnik DNB-a s mjerodavnog mjesta obaviesti, koje se mogu sažeti u sliedeći izvještaj: sovjetske su snage tokom ovoga rata bile pobudjene, što prisilom, a što vlastitom odlukom, redom u devet područja borbe poduzeti silne napore:

1. Borbom kod Bjelgoroda započela je ovogodišnja velika bitka.

2. Odmah iza toga upotriebili su Sovjeti vanredno jake snage protiv Orela.

3. Nakon borbe radi odterećivanja na drugim mjestima napušteni su Orel u noći na 5. kolovoza, a Bjelgorod 6. kolovoza, našto se pojavilo treće težište u području Harkova. Osobito sjeverozapadno od Harkova pokušali su Sovjeti izvesti manevar obkoljivanja, ali su ih zadržali njemački protuudari. Unatoč tome odlučilo se njemačko vodstvo 23. kolovoza napustiti Harkov, nakon što je odpremljen sav ratni materijal i nakon što su u Harkovu razoreni svi za rat važni uredjaji.

4. U medjuvremenu poduzeli su Sovjeti na kubanskom mostobranu vrlo težke i dugo pripremane napadaje. Posljedci ovih napadaja od 16. srpnja do 12. kolovoza bili su za Sovjete samo težki, krvavi i materijalni gubitci bez ikakvog osvajanja područja.

5. Dan 18. srpnja započeo je protivnik svoje napadaje na Mjusu. Upravo ovih dana dosegla je borba ovdje novi vrhunac. S obih strana bacale su se u borbu najjače snage kako oklopljenih postrojbi, tako i značnih skupina. Ovdje Sovjeti nisu izvojštili nikakav uspjeh. O daljnjem toku ovih borbi, kaže izvještaj, za sada se ne može ništa reći.

6. Istodobno s početkom borbe na Mjusu započeli su Sovjeti velikim napadajem kod Izjuma. Premda borbe u ovom odsjeku još traju, i ovdje je bilanca za Sovjete absolutno negativna.

7. 22. srpnja započele su borbe u području južno od Ladoškog jezera. I tu su Sovjeti pretrpjeli do sada vanredno težke gubitke.

8. Daljnje premještanje težišta usliedilo je 7. kolovoza, kad su Sovjeti južno od ceste prema Vjazmi uzalud pokušali postići uspjeh.

9. Devet dana kasnije započela su jednaka boljševička nastojanja kod Bijelija, ali su im doniela na kraju krajeva takodjer vrlo krvave gubitke u ljudima i silan gubitak materijala.

Izvještaj spomenutog vojničkog dopisnika DNB-a završava sliedećim riečima: Postoje znaci, da je gubitak preko 1,600.000 ljudi, preko 5.000 topova i istog broja zrakoplova, te velikih količina ostalih ratnih potrebština, gubitak silnih oklopljenih kola, da i ne računamo ostalo — što su Sovjeti izgubili u ovim borbama — da je sve to već dovelo do slabijeg sastava divizija. Iz toga njemački krugovi zaključuju, da će uspjeti odoljeti i budućoj sovjetskoj ofenzivi, a da se ne dotiču vanredno važnog pitanja: hoće li se i kad će se njemačko vodstvo odlučiti na silni protuudar.

Prema obaviesti Medjunarodnog dojavnog ureda od 30. kolovoza njemačke su snage tokom noći od 29. na 30. kolovoza izpraznile grad Taganrog, nakon što su posve razoreni svi za rat važni uredjaji u gradu i luci. Sovjeti su se nadali, da ih upravo ovdje očekuje veliki uspjeh, koji bi se sastojao u velikom obkoljavanju njemačkih jedinica. Medjutim ovim spretnim potezom njemačkog vodstva sva ta njihova nada je propala. Dok su brojne obkoparske skupine još u Taganrogu provadjale velika razaranja i postavljale dobro

SMRT NJEGOVOG VELIČANSTVA CARA BORISA

U nedjelju 29. kolovoza 1943. u 17.22 sata u carskom dvoru u Sofiji preminuo je Njeg. Veličanstvo car Bugarske Boris. Ova viest se najdublje dojmila čitavog bugarskog naroda, ali ne samo njega, nego i svih ostalih naroda, koji poštuju ovaj hrabri narod i koji razumiju njegove pravedne želje, za koje se taj narod bori, a za koje se je borio i njegov veliki, sada pokojni car. Bugarski car Boris stupio je mlad na priestolje. Ali u svom vladanju on je odmah udario posve odredjenim i jasnim putem, da povede svoj narod do ostvarenja davnih njegovih želja. Na tom putu imao je mnogo težkoća, mnogo je puta trebalo biti silno dalekovidan, da se ne klone i sustane. Bugarski car Boris je to bio i nije klonuo; njegov narod se je pouzdavao u svog cara i nije klonuo nikada ni on — išli su zajedno, narod sa svojim carem, prema pobjedi.

Sve veće i značajnije, što je bugarski narod kroz posljednjih 25 godina postigao, treba zahvaliti u prvom redu svom caru. Bugarski je narod bio pogodjen mirovnim diktatom takozvanih pobjednika iz 1918., bugarska je zemlja na nekoliko strana bila okrnjena i jedan dio bugarskog naroda podvrgnut gospodstvu neprijatelja-susjeda, bugarski se je narod kao sve druge narode, koji su pokazivali previše volje za samostalan i sredjen život, nastojalo razrovati i oslabiti. Sve je te činjenice imao čvrsto pred očima nedavno preminuli car. Velik dio težnja svog naroda on je ostvario. Bugarska je proširila svoje granice na sjeveru pripojenjem južne Dobrudže, proširila ih je na zapadu i na jugu, oslobodivši tako svoju braću, koja su se nalazila pod tudjinskim jarmom. Osim ovih vanjsko-političkih uspjeha, bugarski je narod, za vladanja Njegovog Veličanstva cara Borisa započeo i veliko djelo svoje unutarnje, duhovne obnove, na kojem putu je takodjer postigao neprocjenivo mnogo. Postigao je toliko, da se Bugarska danas s punim pravom može nazvati novom Bugarskom, Bugarskom, koja je vriedan i važan činbenik reda i poredka na jugoiztoku Europe. Time je bugarski narod, pod vodstvom svog cara, postao aktivnim sudionikom u velikom svjetskom zbivanju u smislu duhovne obnove.

Hrvatski je narod od davnine povezan najdubljim prijateljskim vezama s bugarskim narodom. To je dovoljno zasvjedočeno nebrojeno puta i s hrvatske i s bugarske strane. I car Boris je bio veliki i iskren prijatelj Hrvata. On je jedan od onih narodnih vodja u Europi, koji je najiskrenije pozdravio obnovu Nezavisne Države Hrvatske i time pokazao, da doista shvaća prave težnje hrvatskog naroda i želi mu sreću na putu, koji ga može dovesti do ostvarenja njegovih težnja. Tom svom stavu dao je izražaja i u svom priestolnom govoru od 28. listopada 1941. na sjednici Sobranja, u kojem je o obnovi Nezavisne Države Hrvatske medju ostalim rekao, da njezino ostvarenje Bugarska pozdravlja s veseljem i obećao, da će Bugarska s hrvatskim narodom biti uviek povezana iskrenim prijateljstvom.

Čitavi bugarski narod danas je pod težkim dojmom ovoga gubitka. Hrvatski narod izriče mu najiskrenije svoju sućut.

*

Velikog cara nasliedio je dana 28. kolovoza Njegov sin Njegovo Carsko Visočanstvo Priestolonasljednik princ Simeon Trnavski pod imenom Simeona II. Bugarskog. Na temelju točke 151. Ustava preuzet će ministarsko vieće vodstvo Bugarske kod uredjenja namjestničtva.

kamuflirana minska polja, njemačka je glavnina već odmakla prema zapadu, te je odlučno započela borbu protiv sovjetskog konaničtva.

PJESMA MIHAJLOVIĆEVIH VOJNIKA

U svom broju od 12. kolovoza razpravlja švicarski dnevnik »Journal de Geneve« o politici »srbskog vodje« Draže Mihajlovića. Kao tumačenje, što sada misli i hoće srbski narod, navodi taj list neku pjesmicu, koju da pjevaju Mihajlovićevi četnici. Jedan stih te pjesmice glasi:

Do Mostara Srbija je stara,
Od Mostara i nova i stara.

Nadovezujući na tu pjesmu kaže ovaj list: »U budućoj Jugoslaviji, bez obzira, kakav će oblik imati zajednica, koju će prihvatiti Srbi,, Hrvati i Slovenci, najdublja i najtoplija je želja Srba, da se prije svega stvori velika Srbija. Ako je do rata Jugoslavija smatrala Hrvate središnjim pitanjem, danas su Srbi središnji problem. Srbi žele ostvariti ove zahtjeve na ovaj način: uzpostaviti veliku Srbiju, u koju bi bio uključen Sriem, Bačka i Banat, i koja bi se pružala od Iztoka do Jugoiztoka pokraj Mostara do Dubrovnika. To bi značilo, da bi od Dubrovnika do Albanske granice bila srbska obala.«

Sigurno je, da taj članak nije napisao ni jedan član uredničtva ovog lista, nego da je poslan listu izvana. Tko je taj članak napisao? Obzirom na činjenicu, da je spomenuti list skroz naklonjen Englezkoj i obzirom na sadržaj članka nema nikakove sumnje, kojoj grupi političara pripada pisac ovoga članka. U tom se članku kaže, da je najdublja i najtoplija želja Srba, da se prije svega stvori velika Srbija. Sve je to liepo, samo neka svima, koje izpunja takova »najdublja i najtoplija želja«, bude jasno, da i hrvatski narod imade takodjer svoju najdublju i najtopliju želju, koja je jasno izražena u Poglavnikovoj borbi za uzpostavljanje Nezavisne Države Hrvatske i današnjoj borbi najvriednijih hrvatskih sinova, da ta država bude vječna.«

VRUĆA ŽELJA LONDONSKE JUGOSLAVENSKE VLADE

Što najvručije i najdublje želi jugoslavenska vlada u Londonu, u kojoj se ne nalazi više ni jedan Hrvat (ipak jednom!), to će nam pokazati i činjenica, da je njezinim »poklisarom vlade njegova britanskog Veličanstva« imenovan Bogoljub Jeftić. Taj je čovjek izabran da zastupa i privede ostvarenju želje ove vlade! To je dovoljno svakom Hrvatu, da bi znao, za čim ta vlada ide.

ENGLEZKI STRUČNJAK O IZTOČNOM RATIŠTU

Vojni stručnjak londonskoga lista »Daily Telegraph« generalporučnik Martin, opisujući položaj na iztočnom bojištu, smatra činjenicom, da dugotrajne ofenzive, kao što ih sada provodi crvena vojska, znače za napadača strahoviti teret. Pitanje je, da li će Sovjeti moći izdržati.

Niemci su u prvim fazama rata zaposjeli toliki prostor, da se oni mogu njime po volji služiti. Što dobivaju Sovjeti time, ako Niemci stalno i pravodobno pripravljaju uviek nove crte odpora iza prvih crta, a sve uništavaju, prije nego što se povuku na stražnje crte? Mogućnost, da Niemci s uspjehom provode gibljivu obranu, ne smije se podcjenjivati. Zar bi inače baš sada Sovjeti stavljali sve jače zahtjeve u pogledu stvaranja druge fronte? Taj zahtjev nameće im sadašnji položaj.

Čak kad bi Sovjeti uzeli u svoj posjed željezničke pruge oko Harkova, kaže »Daily Express« u jednom uvodniku, sustav njemačke nadopune bio bi još mnogo bolji nego sovjetski. Jer kad god Niemci na iztočnom bojištu nešto napuštaju, to ostaje beznadno i podpunom savršenošću razoreno. To vriedi i glede željezničkih pruga. Ali Niemci u neposrednoj blizini fronte uviek razpolažu dobrim vezama. A da su oni bili kadri te veze vrlo dobro izkoristiti, pokazuju njihovi mali gubitci. Hitler je znao svoje vojske na iztoku isto tako očuvati kao njemačke divizije na Siciliji. Njemu ne manjkaju nikada pričuve za protunapadaje, on ih može uviek za najkraće vrieme ubaciti tamo, gdje ih treba. Sovjeti, istina, ne objavljuju vlastite gubitke, ali ti su im sigurno obzirom na vještu njemačku obranu vrlo veliki.

ENGLEZKI TJEDNIK »STATIS« O BRIGAMA SOVJETA

Kako iz jednog izvještaja englezkog tjednika »Statis« o sadanjem veleobrtnom i poljodjelskom položaju Sovjetske Unije sliedi, razpolaže Sovjetska Unija sada tek samo polovicom svojih predratnih mogućnosti proizvodnje. Gubitak područja ugljenokopa u dolini Doneca, kaže se u ovom izvještaju, predstavlja osobito težak udarac za moskovski veleobrt. Bilo je doduše ugljenika i u moskovskom području, ali su oni svojedobno učinjeni neuporabivima, da ne bi pali u neprijateljske ruke. To je šteta, koja još ni danas nije popravljena.

Isto tako se ne može reći, da je premještanjem čitavih veleobrta i osnutkom novih središta proizvodnje sovjetska ratna proizvodnja opet došla u ravnotežu. Ne mogu se naime izbjegavati sve potežkoće, na koje se pri tom nailazi.

Osobito na području poljodjelstva nalazi se Sovjetska Unija u najvećim neprilikama, jer ona nipošto ne može, za godinu, dvie, nadomjestiti Ukrajinu, kao žitnicu Sovjetske Rusije. Poljodjelska područja povrh toga, koja su natrag osvojena sjeverno od Kavkaza, te izmedju Staljingrada i sadašnjeg bojišta, u tolikoj su mjeri uništena, da ne daju skoro nikakav prirod. Osim toga postoji oskudica poljodjelskih strojeva, prije svega traktora, ali i oskudica radne snage. Ne smije se zaboraviti, da je prije početka rata na kolektivnim i državnim gospodarstvima bilo u pogonu preko 80.000 traktora.

Još je gori položaj nego u ratnom veleobrtu u veleobrtu proizvodnih potrošnih dobara, kaže se dalje u ovom izvještaju. Tu je već prije rata bilo velikih neprilika, a nova ograničenja donio je naravno sa sobom rat.

Osim prehranbenog problema postoji još i pitanje pronalazka radne snage, te prievozni problem, koji je osobito težko rješiv, radi velikih udaljenosti. Savezno s tim valja uputiti na to, da se živežnim namirnicama, koje saveznici šalju na temelju zakona o najmu i zajmu u Sovjetskoj Uniji koristi samo crvena vojska, a nipošto gradjansko pučanstvo.

»KOREKTNI I ZANIMLJIVI WELLES«

Nedavno su novine doniele, da bi se državni tajnik u mi-

Mladost — temelj Hrvatske

BOJIŠTE × NOVINSTVO × KRUGOVAL

POGLED ŠIROM SVIETA

nistarstvu vanjskih poslova Sjedinjenih Država Summer Welles imao zahvaliti na svom dosadašnjem položaju i, navodno, čak posve povući iz političke djelatnosti.

»Dagens Nyheter i »Svenska Dagbladet« objavljuje viest iz New Yorka, prema kojima bi molba za ostavku državnog podtajnika u ministarstvu vanjskih poslova Sjedinjenih država, Sumnera Wellesa, imala biti kraj borbe za nadzor nad politikom ministarstva vanjskih poslova, koju su vodili Welles i ministar vanjskih poslova Hull. Hull je još nedavno pozvao Roosevelta, da na mjesto Sumnera Wellesa postavi drugog čovjeka.

»Svenska Dagbladet« piše, da je ova dugotrajna borba ometala rad ministarstva vanjskih poslova, pa su nastala trenja medju činovništvom ovoga ministarstva, a osim toga te su okolnosti zbunjivale sve one, koji su imali posla s ministarstvom vanjskih poslova. Djelomično se smatra, da će Roosevelt namjestiti Wellesa kao »letećeg poklisara« ili će mu povjeriti zadaću za uzpostavu boljih odnosa sa sovjetskim savezom. U svakom slučaju smatra se, da je izključeno, da bi Roosevelt odbio Wellesovu molbu za ostavku, jer bi inače zaprietila pogibelj Hullova odstupa. Hull se medjutim nalazi u velikoj milosti kod konzervativnih demokrata u južnim državama, pa bi Hullov odstup izazvao odgovarajuće posljedice.

Časopis »Times« bavi se u svom broju od prošloga tjedna pitanjima ministarstva vanjskih poslova Sjedinjenih država, te pri tom spominje neka »tri ministarstva vanjskih poslova«. List piše, da u jednom sjedi strogi i feudalni Hull, stvoritelj recipročnih trgovačkih ugovora. Drugo je ministarstvo podčinjeno korektnom i zanimljivom Wellesu, čije se sposobnosti općenito podcjenjuju. Treće se ministarstvo sastoji u odnosima sa inozemstvom, koje vodi osobno sam Roosevelt uz pomoć različitih svojih suradnika. »Times« zatim piše, dokle će Sjedinjene države još moći sebi priuštiti negativnu vanjsku politiku u vrieme, kada se vode borbe na svim dielovima svieta. Konačno, osim američkih vojnika, željeli bi i saveznici Sjedinjenih država, a i njihovi neprijatelji, znati, koji su ratni ciljevi Sjedinjenih država.

I USA IMADU SVOJIH BRIGA...

Jedna od tih briga jest inflacija, koja sve ozbiljnije prieti Sjedinjenim državama Sjeverne Amerike. To pitanje, kako ističu sami američki listovi, predstavlja ozbiljnu pogibelj za narodni prirad, te uobće za ratne napore, a da se i ne govori o posljedicama poslije rata. Listovi ističu, da bi se položaj mogao poboljšati tako, da se uvedu navjere i pomoći sa strane vlade, kao što se to prakticiralo u Englezkoj. Iako taj sustav zbog poljopriradnih i veleobrtnih probitaka pobijaju, ipak je našao velikog odjeka u kongresu, gdje se ističe, da je priradna i politička struktura u Sjedinjenim državama nejednaka i različna u svakoj od 48 saveznih država. Zbog toga se ne mogu primieniti sve potrebne mjere, koje bi inače dovele do vrlo dobrih posljedaka.

ŠTO TRAŽE »SAVEZNICI« OD ITALIJE

Kako javlja DNB, u jednom broju američkog lista »American Mercury« Kings Bury Smith, jedan od najbolje obavieštenih washingtonskih novinara, govori o osnovama, koje prema njegovim tvrdnjama imade američka vlada prema Italiji.

Italija mora postati »mala skromna zemlja«, zahtievaju tajne osnove američke vlade, a prehranjivat će se uglavnom od prometa stranaca. Italija mora zaboraviti misao o rimskom carstvu s velikim kolonijama.

Neprijateljsko oružje sipa vatru iz zaklona po našim borcima, koji uzprkos tome napreduju nezaustavljivo. Posve uz bunker izkrsle su dvije spodobe. Bombe!... i put je slobodan.

Dalje se ne smije dopustiti, da Italija bude podložna samo Sjedinjenim Američkim Državama, jer su se Sjedinjene Države ugovorno obvezale ujedinjenim narodima, da ne će sklapati poseban mir.

Poslije predaje, koju će izvršiti talijanska vojska, američka će vlada, razlaže Kings Bury Smith, tajne američke planove pozvati na odgovornost sve vodeće Talijane, pa i talijanskog Kralja. Prvo će biti razoružanje Italije. Ona će možda zadržati područje od 1861. godine. Na granici kod Trsta bit će medjutim potrebna »mala izmjena«. Nikad više ne dolazi u obzir naselje Talijana u Libiji pod talijanskim vrhovničtvom.

Italija dalje mora napustiti osnovu, da u proizvodnji žita postane autarkična. U težkom veleobrtu mora se Italija ograničiti na izgradnju parobroda i autobusa s osobitim strojevima. Italija smije proizvoditi vino i mlieko. Petrolej, pamuk, kaučuk, željezo i cink dostavljat će Italiji saveznici »prema potrebi«. Ako Italija ne bude imala dosta novaca za plaćanje onda će saveznici uvesti »sustav premija za nesijanje žita.

— Doista liepe želje, samo tko će pristati na njih?

ONIMA, KOJI SU OD

Mnogi su ljudi poznati sa svoje dalekovidnosti. Jedni u politici, drugi u ljubavi, treći u trgovini (ili bolje reći u švercu), no u zadnje vrieme pojavili su se neki s t. zv. »životnom dalekovidnošću«.

Čudan pojam, zar ne?

— Što, ti si još uviek ustaša?

— Kakovo je to pitanje, pa nije ustaštvo sezonski pojam, niti odijelo, koje se oblaći i svlači preda potrebama i ukusu.

— No, u tebi sam se uistinu prevario. Da si toliko zaostao, nisam ni u snu pomislio.

— Ti dakle više niesi ustaša?

— Tebi mogu reći, nekad sam bio, ali drugima ne ću ni to reći. Čemu? Gledaj kako se danas na vas gleda. Nekad, to su bila druga vremena! Liepa odora, dućan, novci, ugled itd. itd. No sve to je prošlo. Čovjek se bori za liepi život i ima na taj život pravo po svim božjim i ljudskim zakonima, pa kada mu je vrieme pružilo taj život, morao je biti ustaša. Danas medjutim, kad ustaštvo dolazi u jednu ozbiljniju fazu svoga razvitka i obstojnosti, nije najbolje biti u prvim redovima.

Mislim, da ćeš mi podpuno dati za pravo?

— Niesi li ti nekad hodao po skupštinama i govorio o us-

Zavezanih očiju k „cilju"

Da ljudi za svoj rad i djelovanje imaju nekog razloga, jasno je svakome, a isto tako vjerujemo i mislimo da ideje, koje su povod raznih djelovanja i krvavih objašnjavanja, takodjer imaju neki smisao ili recimo »pravo na obstojnost«. No ideja je ideja, i kao takova ne može se svrstati u kategorije »šverca«, visokih beriva, napojnica i drugih primamljivih stvari svakidašnjice, koje su za prosječnog čovjeka abstraktni pojmovi, a za riedke pojedince tek stvarnost.

Baš nad tom činjenicom, naime, nad superabstrahiranom abstrakcijom ideje zamislili su se mnogi. Naprezali su svoje mozgove, nastojeći ideju prilagoditi prilikama, ili bolje reći, prevesti je i sniziti je iz oblaka nemogućnosti u nizinu svakidašnjice. Jasno, u početku je bilo težko, no složna srca i dobar mozak »spušta olovo na dno«. Svi su oni bili ljudi ideje. Branili su svetost njenu, propoviedali su njenu vriednost, bezsmrtnost i ine druge epitetone, koji se pojavljuju uz nju, kao vjerni sateliti. A kada se oko te ideje skupilo mnogo dobronamjernih duša, i kada je već velik broj njenih poklonika popadao idući putevima njenog ostvarenja, ti praktični prvoborci i naučenjaci pustili su novo pridošle da idu dalje putevima časti i poštenja, putevima oblaka i magla, a oni — Bože moj, — oni prvoborci pošli su za korak dalje — snizili su se k stvarnosti.

A ta stvarnost, ta realnost prekrita abstrakcijom oblaka nije baš tako loša. Predstavite si pune stolove savite pod obiljem svega onoga, što prosječan čovjek želi, a čega nema, prosanjajte malo o samovozima, kazalištima, barovima i svemu onome, čega još danas po malo ima, ali samo za skupe i težke novce, i preko svega toga metnite jedno zvono, obojeno i izpisano parolama borbe i poštenja u čiju se utrobu ne vidi iz vana, a iz kojeg se dobro promatra van. Zamislite se malo u tu diku, prosanjajte koji časak »iza spuštenijeh trepavica«, pa će vam možda sjećanje toliko uznapredovati, da ćete upoznati sadržaj tih utroba tajnih, neprozirnih zvona i zvončića i da ćete koji puta naći kojeg člana iz tih zvonolikih prostorija na ulici, u kavani, na skupštini, s mnogo liepih rieči, s mnogo borbenih fraza, s mnogo samozatajnih i samopriegornih savjeta.

— Mi smo bili oni, koji smo najviše žrtvovali, ja sam eto na primjer stavio na kocku svoj imetak (radilo se naime o nabavci veće količine šećera za crnu burzu) za narodnu stvar, mi smo još onda, kad su svi bili u mišjim rupama, uzdignute glave hodali ulicama, boreći se za narodnu stvar (?) ja sam . . . mi smo . . . No danas konačno došla je pravda i mi u znoju lica svoga uživamo plodove muke.

Jednom sam na ulici vidio sljepca. Išao je jadnik s bielim štapom i pitao zastajkujući prolaznike. »Gospon, gde je tramvajska štacija!?

Došao je jadnik do stanice, a onda opet pitanja »Gospon, je li to sad ide broj 1 . . . Ja bi znate trebal dojti v ubožnicu, to je moj cilj«.

Našao se pošten čovjek i uputio je sljepca.

— Gospodo, kuda ćete?

— Mi idemo sigurnim stazama k našem cilju.

— A koji je vaš cilj?

— Pa kakvo je to pitanje, . . . mi, ja, pa — narod, domovina . . . kako se vi usudjujete mene što takovoga pitati. Ja sam bio u zatvoru, ja sam prepatio i mi smo sada svoji na svome. U ostalom, čemu se ja vama objašnjavam. Vi ste za mene umišljena idealistička budala. Toliko da znate. Još nešto. Znajte, da vi možete sanjati o koječem, koliko vam drago, ali kako se živi i što je to politika, znamo mi. Mi, koji smo se borili, ja sam eto, na primjer . . .

Da li je cilj, cilj naših sanja, naših popljuvanih ideala domovina i sreća naroda u istinu jedna kulisa, koja se meće pred oči naroda da prekrije bljuvotine, pijanke i orgijanja pojedinaca ili je to u istinu vrednota za koju je vriedno žrtvovati i stradati, vrednota koja je sadržajnija od novca, činovničke grupe i lagodna života, da li je to san vječno nedosanjan, cilj vječno nedostižan ili pak je samo nada i okrepa onih, koji pošteno rade i umorni padaju kraj puteva prezreni izsmijavani, vječno zaostali?

Dokle bismo došli? . . .

Kao sljepci, kao jadnici svezanih očiju tražimo kola u koja bismo uskočili i ne uvidjamo biedu da ni ne prepoznajemo kola koja će nas odvesti, već pitamo slučajne prolaznike, kojim bismo smjerom trebali poći. Koliko puta je preko naših ustiju prešla rieč izpravne misli, sigurnog puta, značajnog života, koliko puta smo mudro zborili, dobro savjetovali, a kada smo došli na mjesta naših slušača, metnuli smo maramicu preko naših očiju pitajući iste one, kojima smo nekad govorili — »Kuda ćemo?«

A oni nam se smiju i žale nas.

A sve je tu. Tu je jasna ideja, tu je i stvarnost, — tu je država, tu je Poglavnik, tu je vojska, samo manjka nešto. Manjkamo mi, čisti, preporodjeni, neokaljani i nepokvareni, manjkamo kao onakvi ljudi, kakve smo propoviedali i kakove smo stavili za primjer. Uzmimo svaki po koju vlastitu misao, zdravu, čistu i neokaljanu, uzmimo je pred sebe, zamislise u nju i nastojmo da se ne zastidimo sami sebe pred sobom, već budimo onakovi, kakovi moramo biti i za kakove mi hoćemo da nas drugi drže. Podjimo otvorenih očiju i vedra čela k sigurnom cilju.

VEĆ DALEKOVIDNI

taškim načelima, prietio i kažnjavao onakove, kakov si ti danas i nagovještao propast sviju onih, koji ne će tvojim putevima? Sjećaš li se tih dana?

— Da si toliko kratkovidan, nisam ni u snu mislio. Pa shvati jednom, da je život jedno, a politika, idealizam i riječi drugo. Pa, govorio sam, mnogi su govorili, to je bilo u modi, no danas šutim, a kad bude vrieme, govorit ću opet. Ja imam na to pravo.

Uostalom, tko može danas meni zamjeriti, što sam dalekovidan i predosjećam nešto, što vi ne ćete i ne možete uočiti i shvatiti.

Zamislio sam se malo u tu životnu dalekovidnost nekih »naših« i sjetio sam se vojničara i domobrana u rovovima, vidio sam u duhu nanizane grobove hrvatskih boraca pitajući se u čudu: Zar još nije došlo vrieme, da sude i govore oni, koji rade i koji se bore, a ne oni, koji laju i lažu?

Tada su upravo zaštektale strojnice i čula se jeka bacača mina. Znao sam, mi danas govorimo borbom i djelima žrtvujući, a sutra ćemo zapovjedajući, ne zato, što ćemo na to imati pravo, nego zato, što ćemo najbolje znati i uspjeti.

Više nego ikada potrebno je baš danas u jeku rata ujediniti sve pozitivne narodne snage. Nikada medjutim kao danas nije bilo hrvatskom narodu potrebno podpuno duhovno jedinstvo. To se duhovno jedinstvo okreće oko dviju stožernih točaka: prva je osiguranje i učvršćenje Nezavisne Države Hrvatske, a druga je odlučna uztrajnost u borbi do pobjede na strani Njemačke.

Oko tih dviju stožernih točaka hrvatski je narod već odavno okupljen. Pojedinci, koji su do sada vrludali raznim stranputicama, mogu doći na jedinstvenu narodnu i državnu stazu. O kompromisu pak izmedju jedinstvenog narodnog puta i bilo koje stranputice ne može biti ni govora. Svaki čas naime politički vidovnjaci, koji se politikom bave iz bezposlice, dolaze s raznolikim političkim receptima, šuška se o nekakvim sporazumima i koncentracijama, t. zv. dobro obaviešteni sipaju kao iz rukava nove ministre, svake sedmice sastavljaju novu vladu, a svaki mjesec dana mienjaju strukturu države po svom ukusu.

Sve su te kombinacije isto toliko bez temelja, koliko i bez smisla. Mi smo za državu i za Poglavnika. Mi smo za rat do kraja uz Njemačku i ostale saveznike. Tko na tom jednostavnom i jasnom programu želi nešto mienjati, taj je protiv nas. S takvima pak nema kompromisa. Tko se pak s tim programom slaže, taj je uz nas, znao on to ili ne znao. Dakle ni s takvima niesu potrebni posebni kompromisi.

Poznajem par ljudi, koji nikada nisu imali pravo, pa ga nemaju ni danas. Ti ljudi, koji nikad nemaju pravo, smatraju da biti protiv vlastite države ne samo nije zločin, nego da je čak to neka posebna zasluga, koju bi trebalo nagraditi visokim položajima. Iz tog se kruga šire te ideje o koncentraciji, pod kojom oni podrazumievaju pravljenje ustupaka sa strane države onima, koji protiv države ustaju. Tako glupo sigurno nije nitko na svietu vodio državu, pa mogu svi tvorci bezmislenih kombinacija biti uvjereni, da će i hrvatska država biti vodjena s toliko pameti, da njihove kombinacije ne će moći doći u obzir.

A to je baš ono, što ti »vrli rodoljubi« najmanje žele.

PLODOVI

LUĐAČKI POZIV IZ ŠUME

Plug, simbol narodne snage, zaplužio je hrvatsku brazdu, znoj sa seljačkog čela tu brazdu je oplodio, proklijalo bačeno zrno, zazelenila se bjelica pšenica, povili se zlatni klasovi, zanjihali se zreli snopovi, puni kruha

Zločinački neprijatelj, kojemu je cilj nezadovoljstvo, nemir i nered u našoj zemlji, želio bi baciti u oskudicu a potom u glad naš narod, kojeg mrzi paklenskom mržnjom. U toj mržnji ne propušta nijednu priliku a da ne izkali svoj nemoćni bies. Ušuljavši se kao tat u naše pitome žitorodne krajeve, baca se iz šume na seljački trud i znoj, kao hiena na plien, noseći plamen uništenja. Odmetnik viče da tim škodi okupatoru, da tim skraćuje rat, da tim približuje dan oslobodjenja i mira, ali mi znamo da tim samo povećaje patnje i stradanja pučanstva osobito naših pasivnih krajeva, a samim seljacima nanosi ogromne štete.

Kad seljak nije poslušao njegov glas da ne obradjuje zemlju i da ne sije, nego je još većim marom i s dvostrukom snagom prionuo poslu i obradio svu svoju zemlju, i sada žanje obilne plodove svoga znoja, sada taj isti neprijatelj poziva tog seljaka da pali i uništuje plodove svoje zemlje. I dok se našim bielim poljima ori veseli glas marnih žetelica i žetelaca, radosna lica i vedra pogleda, puni zahvalnosti za obilni blagoslov Božji, koji je dao da se poljem zanjišu zlatni klasovi, iz šume kao da se čuje odjek paklenske »komandirove« naredbe: »Zeleno kosi, suho pali!« Komandira se, koji nije sin ovog naroda, ne tiče, što bi, kad bi se izvršila ta njegova naredba, na tisuće djece, žena, staraca i nemoćnih ostalo bez kruha i što bi bili izvrgnuti strahovitim patnjama i gladi.

Njegovo nemoćno zapomaganje: »Nijedno zrno okupatoru, ni jedan gram izdajicama!«, znači: Ni jedno zrno Dalmaciji, Lici, Bosni ni Hercegovini, kojima hrane treba. Tim će, misli neprijatelj iz šume, rasti nezadovoljstvo i nered, slabit će vjera u hrvatsku državu, rasti će nepovjerenje u hrvatsku državnu vlast i mržnja prema neprijatelju, a to će sve biti jaka i uzpješna promičba njihovim ciljevima. I kad narod ne bude imao hrane, neprijatelj iz šume, da ne bi tko mislio da je tu hranu on uništio, širit će lažne i ogavne glasine da je hranu odvukao okupator.

Zato u svojim najnoviiim letcima upravljenim seljacima naših žitorodnih krajeva, pozivlju seljaka da žito sakrije, preda »narodno-oslobodilačkoj vojsci« ili uništi.

— »Da se naše žito spase i da ne dospije u ruke okupatoru, ako narod ne uspije, naročito na oslobodjenoj teritoriji, da ga pravovremeno izvuče, izvrši, sakrije ili preda narodno-oslobodilačkoj vojsci i narodno-oslobodilačkom Fondu, valjat će pristupiti uništavanju žetve, vršalica, žitnih silosa i mlinova.« Vidi se, dakle, da je odmetnicima glavno, da plodovima seljačkog truda i znoja napune svoj »narodno oslobodilački Fond«, da im u protivnom slučaju ne bi bila onemogućena borba protiv hrvatskog naroda, što oni zavivaju »borbom za oslobodjenje«. Poslije, nego se njihov »Fond« napuni, treba sve uništiti, zapaliti vršalice,

Udri po ustašama

»Sjećate li se gospodina X.?« pripoviedao nam je jedan naš suradnik. »Nedavno je taj isti gospodin X. sreo na ulici nekog znanca i zapitao ga, da li znade za kakove »ustaške nepodobštine«. Kad ga je zapitani gledao u čudu, ne razumivši, zašto je to potrebno gospodinu X., ovaj mu je odgovorio:

»Znaš, ja ti sve te stvari skupljam, pa kad se budu promienile prilike, da vidiš onda, što ću ja o njima pisati.«

Tako je pripoviedao naš suradnik. Niesmo ga razumjeli, što u istinu time misli reći. Smatrali smo, da možda govori o kojem jugovincu ili crvendaću, od kojih ne očekujemo niti malo simpatija, niti prema ustaštvu, niti prema ovoj državi.

Morate naime znati, razjasnio nam je naš suradnik ovaj slučaj. Eto vidite, taj isti gospodin X., koji danas po Zagrebu skuplja »ustaške ne-

SE SABIRU

— BEZ ODAZIVA

svagdanjega. Velika životodavka, plodna roditeljka, brižna hraniteljica zemlja Hrvatska, poniela je obilni plod. Zakucalo je veliko srdce Majke Hrvatske za svoju napaćenu djecu i punim rukama pružila obilni prinos posvećenog znoja.

silose i mlinove. Da će narod, za kojeg, kažu, da se bore, i kojeg oslobadjaju, ostati bez potrebnih živežnih namirnica, to se »komandira« ne tiče. I poživinčeni duh cara Nerona uživao je gledajući kako plamen razara Rim, koji je zapalio da udovolji svojim ludjačkim hirovima!

Odmetnike ne vodi samo ludjački bies, njih vodi bezprimjerna i bezgranična mržnja prema napaćenom hrvatskom seljaku.

Oni priznaju, da će tim seljacima biti počinjena ogromna šteta, da će tim seljaka gospodarski upropastiti. Oni svejedno naredjuju da se to izvrši »makar kolika bila šteta od uništavanja žetve i mašina«. Što bi tim bio onemogućen obstanak narodni, što bi narod zapao u nezapamćene tegobe i stradanja, osobito onaj u našim južnim krajevima, do toga tudjinskom plaćeniku nije stalo, on bi tada lakše provodio svoje mračne političke ciljeve.

Medjutim duboka sviest hrvatskog seljaka i ljubav prema državi i narodu, osobito onom koji zbog škrtosti rodjene grude pomoć potrebuje, prezrela je i odbacila ludjačke naredbe odmetničkog zločinca iz šume. Danas je Hrvatska jedna obitelj i zajednica u kojoj se svi članovi medjusobno pomažu da što više oslabe potežkoće koje im neminovno nameće rat.

Na poziv: »Žanji, kosi i u bunker nosi!«, hrvatski seljak je odgovorio: »Sve za hrvatsku državu, sve za hrvatski narod!«, sviestan da o urednoj prehrani ovisi život, sreća i budućnost hrvatske države i naroda.

Tim je u prvom redu osigurana prehrana hrvatske vojske, koja brani hrvatsku državnu samostalnost, osigurava unutarnji red i mir, osigurava život i imovinu hrvatskog seljaka upravo od tog odmetnika iz šume. Tim je osigurana prehrana naših pasivnih krajeva, koji ni u mirnim, redovitim prilikama ne proizvode potrebne količine hrane. Tim je, dakle, osigurana prehrana onim našim stradalnicima, kojima su odmetničke bande ili podmukli neprijatelj uništili svu imovinu, a ta nam čovječanska, narodna i hrvatska dužnost ima biti na srdcu.

Budući, dakle, da se odmetnik iz šume ne samo oružjem u ruci bori protiv hrvatske državne nezavisnosti, već i svim sredstvima pokušava spriečiti svaku proizvodnju, u prvom redu proizvodnju hrane, to je protiv sebe izazvao cjelokupni hrvatski narod, koji ga tamani i uništuje, čisti i osigurava hrvatsku zemlju i stoji na braniku postignute slobode. Tim najbolje izvršuje dva glavna zadatka, kako reče Poglavnik, obranu Nezavisne Države Hrvatske i prehranu naroda.

---

podobštine«, bio je do nedavna na jednom državnom položaju. U to ste ga vrieme često mogli vidjeti, kako šeće naokolo u ustaškoj odori i lupa se šakama u prsa, dokazujući svakome svoje veliko ustaštvo. Doduše, u isto je vrieme nastojao izrabiti državni aparat da napuni smočnicu i džep. Tako se je desilo, da mu je bila i oduzeta ustaška odora.

Medjutim dogodjaji su se mienjali i jednoga je dana gospodin X. »prhnuo« sa svojeg položaja.

I što je učinio? Možda se je sakrio, da negdje izpašta svoje griehe i svoje nepodobštine? Niti najmanje, to mu nije bilo niti na kraju pameti. On danas »skuplja ustaške nepodobštine« i udara po ustaštvu.

Što možemo kazati na ovaj slučaj? Hoćemo li ponoviti onu staru poslovicu, da mjesec ne haje što pas laje ili ćemo gospodi partizanima čestitati, da su u svojoj viki na ustaše dobili jedan glas više.

Zdravstvujte, tovarišči... ali u Ustaškoj Hrvatskoj ne ćete pljačkati.

Starci su doduše rekli, da nitko nije nenadoknadiv, ali su se prevarili. Sigurno ih je namaljala englezka promičba, ali — neka im, kad su se dali. Znam, i vi ste protiv rata, želite takodjer i mir, no nasjeli ste. Vjerovali vi ili ne, samo je u ratu moguć razvitak pojedinca i naroda.

Znam, psovat ćete me, ali psovke su znak genijalnosti i istinitosti, pa pošto se smatram genijem, izpričat ću vam moj susret sa još genijalnijim čovjekom od mene, koji me je uvjerio o vriednosti rata i inih drugih njegovih pratilaca...

— Hm... hhhmmm... javio se nenadoknadivi.

— Hm... odvratih, da ne pokvarim stil.

— Ja sam u vojsci, hm!

— Da, ti si u vojsci — hm, hm!

— I to ti je država!

— ???

— Jesi li ti idiot, ili me želiš zafrkavati?

— Mislim, da sam normalan!

— ... Dok se kroji sudbina svieta — počeo je nenadoknadivi — dok se vani smije slobodno sunce, a po šumama biglišu slavulji i ini milopojci, ja gnjijem u vojsci, ja, koji sam potreban hrvatskom narodu kao kruh, kao kap vode, kao zraka sunca, kao — hm, hm... Ja, koji sam radio i opet bih radio, da nisam skučen odorom. To je kulturna sramota, da čučim u vojarni vježbajući kao kakav primitivac.

Ali odgovarat će oni pred narodom. Pitat će jednom narod: »Kuda ste vi u najsudbonosnije vrieme pohranili Hrčka Švercerovića, najgenijalnijeg čovjeka svih vremena?«, pitat će, a oni će zašutjeti kao zidovi. No, od toga ja ne ću ništa imati, ah! Tada će svršiti rat, a s ratom sve, što valja...

Tješio sam ga, ali uzalud. Nije se mogao smiriti nad nepravdom. Pozvao me jednom k sebi (za vrieme dopusta). Došao sam; ta danas se ne odbijaju pozivi na jelo i pilo.

Sa strahopočitanjem ušao sam u svetište genija. Zidovi su bili optočeni sa čilimima naših jugoiztočnih krajeva, a police su se savijale pod stvarnošću naših želučanih sanja.

— Vidiš li ti ovo, rekao je, koliko je to muke stajalo, a još toga ima, i ja moram gnjiti u vojsci. Moramo propasti! Vidiš, dokle li smo došli?

Jadan — — —

ŽIVOT, LJUDI i DOGODJAJI u domovini

ŽALOST HRVATSKE NAD SMRĆU BUGARSKOG VLADARA

Povodom smrti Njegovog Veličanstva bugarskog Cara Borisa III. Ujedinitelja, uputio je Poglavnik Nj. Veličanstvu Caru Simeonu II. brzojavku sliedećeg sadržaja:

»Njegovo Veličanstvo
CAR SIMEON II.
Sofija

U bezkrajnoj boli Bugarske i bratskog bugarskog naroda nad gubitkom Velikog Cara Ujedinitelja sudjeluje i cieli hrvatski narod.

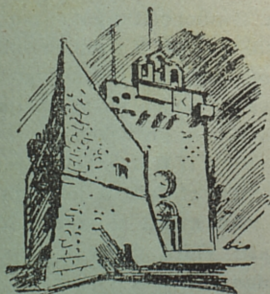
Molim Vaše Veličanstvo, da izvoli primiti najdublje izraze iskrene sućuti moje i cielog hrvatskog naroda.

Ante Pavelić v. r.«

*

Pod predsjedanjem samog Poglavnika u prostorijama Poglavnikova dvora na trgu Stjepana Radića održana je žalobna sjednica državne vlade, na kojoj se Poglavnik toplim riečima sjetio preminulog bugarskog cara Borisa III., iztaknuvši Njegovo veliko prijateljstvo prema hrvatskom narodu i Nezavisnoj Državi Hrvatskoj. Naglasio je, da hrvatski narod smrću cara Borisa gubi svoga iskrenog prijatelja.

Poslije žalobne sjednice prisustvovala je državna vlada na čelu s Poglavnikom u pravoslavnoj crkvi spomenu za preminulog cara Borisa i molitvi za dugi život i dobro mladoga bugarskog cara Simeona drugog.

POGLAVNIK JE IMENOVAO PREDSJEDNIKA VLADE

predsjednikom vlade imenovan dr. NIKOLA MANDIĆ, državni tajnik, ugledni hrvatski javni radnik

Zagreb, 2. rujna. Imajući u vidu što brže odvijanje državnih poslova, Poglavnik je svojom odredbom od 2. rujna 1943., koju objavljujemo, imenovao dra Nikolu Mandića, državnog tajnika u mirovini i odvjetnika u Sarajevu, predsjednikom hrvatske državne valde, koju je dužnost do sada osobno vršio uz velike poslove državnog Poglavara.

Odluka Poglavnika o imenovanju predsjednika vlade bila je zahtjev vremena, u kojem je potrebno, da se rad državne vlade na rješavanju državnih posala, koji su joj stavljeni u dužnost, odvija brzo po odredjenim smjernicama u najvišem državnom probitku.

Poglavnikova odredba o imenovanju predsjednika vlade

Poglavnik Nezavisne Države Hrvatske donio je sliedeću odredbu:

Na temelju § 3. zakonske odredbe o državnoj vladi Nezavisne Države Hrvatske od 9. listopada 1942. br. CCLXXVIII. 2402-Z-1942. imenujem Dra Nikolu Mandića, državnog tajnika u mirovini i odvjetnika u Sarajevu, predsjednikom vlade.

Dano u Zagrebu, dne 2. rujna 1943.

Poglavnik Nezavisne Države Hrvatske
Ante Pavelić, v. r.

Vitez Vilko Begić imenovan Doglavnikom

Izdana je ova poglavnikova odredba:

Na temelju točke 5. Ustava »Ustaše« Hrvatskog oslobodilačkog pokreta imenujem ustašu Vilka viteza Begića, generala, državnog tajnika u Ministarstvu oružanih snaga **Doglavnikom.**

Za Dom Spremni!

Poglavnik
Ante Pavelić

Dano u Glavnom Ustaškom Stanu, 2. rujna 1943.
Broj 3438-1943.

Poglavnik je imenovao generala Fridricha Navratila ministrom i zapovjednikom oružanih snaga

Odredbom Poglavnika imenovan je zrakoplovni general Fridrich Navratil ministrom i zapovjednikom oružanih snaga.

*

Novi ministar i zapovjednik oružanih snaga Nezavisne Države Hrvatske zrakoplovni general Fridrich Navratil rodio se 19. srpnja 1893. u Sarajevu kao sin kotarskog predstojnika.

Njegovi predci rodili su se i živjeli u mjestu Metlika, koje je sve do godine 1918. spadalo u područje Hrvatske.

Srednju školu svršio je na Isusovačkoj klasičnoj gimnaziji u Travniku a zatim u Sarajevu, a vojnu kadetsku školu u Grazu.

Godine 1912. imenovan je zastavnikom u I. bosanskom puku. Do početka 1917. godine bio je u Bosanskoj bojni X. brdske brigade stalno na bojištu u svojstvu vodnika, zapovjednika strojopušćane i pješačke satnije. Tu je kao mladi častnik odlikovan sa 5 odličja za hrabrost, medju kojima i redom željezne krune III. razreda, a bio je i četiri puta ranjen.

Početkom 1917. godine odlazi u zrakoplovstvo, gdje najprije leti kao izvidjač na ruskom bojištu a 1918. godine obara kao pilot lovac u zračnim borbama 10 zrakoplova.

Godine 1940. bio je kao politički nepovjerljiv i nepoćudan zbog svoga jasnog i odredjenog stava protiv politike srbskih pučista, koji su provocirali rat s Njemačkom za kaznu stavljen u mirovinu.

Nakon toga odmah odlazi u Zagreb i nastavlja svoj rad kao vojni stručnjak u vojnostručnim člancima pod punim podpisom, a s ciljem jačanja vjere u njemačku pobjedu i razaranja morala jugoslavenskog zrakoplovstva. Taj njegov rad bio je visoko cienjen i stalno prenošen od njemačkih novina i krugovala.

Odmah nakon uzpostave Nezavisne Države Hrvatske udara osnovne organizacijske temelje našem zrakoplovstvu.

U listopadu 1941. godine bio je imenovan vojnim izaslanikom Nezavisne Države Hrvatske u Bukureštu, gdje je za svoj rad odlikovan visokim rumunjskim odličjem.

U mjesecu kolovoza 1943. unapriedjen je u čin generala s čino-redom od 10. travnja 1941. god.

Odredbom Poglavnika od 2. rujna 1943. imenovan je general Fridrich Davratil ministrom i zapovjednikom oružanih snaga.

Zamjenjivanje dra Puka i dr. Artukovića za vrijeme njihovog boravka u inozemstvu

Odredbom Poglavnika odredjen je dr. Krunoslav Lokmer, državni viećnik, zamjenikom državnog prabilježnika dr. Mirka Puka za vrieme njegovog boravka u inozemstvu.

Odredbom Poglavnika odredjen je ministar vanjskih poslova dr. Mile Budak zamjenikom ministra unutarnjih poslova dr. Artukovića za vrieme njegovog boravka u inozemstvu.

DUŽNOSTNICI USTAŠKOG LOGORA »SARAJEVO« KOD POGLAVNIKA

Poglavnik je primio dužnostnike ustaških logora I. i II. iz Sarajeva, koji su došli pokloniti se Poglavniku i iznieti mu prilike, koje vladaju u području njihova rada.

Poglavnika je pozdravio logornik logora II. Šakić, koji je u svom govoru naglasio, da ne samo ustaški dužnostnici, nego i cieli hrvatski narod gleda u Poglavnika s podpunim pouzdanjem i vjerom u bolju i

sretniju budućnost hrvatskog naroda i hrvatske dražve.

Poglavnik je u svom odgovoru izrazio veliko veselje, što vidi takovu odlučnost i spremnost ustaških dužnostnika, koji u ovim težkim ratnim prilikama čvrsto stoje na braniku hrvatska i ustaštva, braneći tako sigurnost hrvatske države i probitke cielog naroda. Neprijateljska promičba je vrlo djelatna i ona nastoji izkoristiti današnje potežkoće u svoje svrhe, ali svaki sviestan Hrvat znade, gdje mu je mjesto i što mu je činiti, pa prema tome niti najžešća neprijateljska promičba ne će nauditi hrvatskoj državi niti će uzkolebati one, koji iskreno ljube svoj narod i koji rade za njegovo dobro. Što su veće potežkoće s kojima se moramo boriti to je veća i zasluga onih, koji se bore, a takovih ima, hvala Bogu, u hrvatskom narodu. I zato — naglašava Poglavnik — Hrvatska će se održati, a pobjeda će biti sigurno na našoj strani.

Nakon toga se je Poglavnik upoznao sa svim prisutnim dužnosticima, te se zadržao s njima u dugom razgovoru zanimajući se za prilike u Sarajevu i okolici, kao i za potrebe tamošnjeg stanovničtva.

PLODAN RAD ŽENSKE LOZE USTAŠKOG POKRETA

Iako su ljetni poslovi veliki, rad je postrojbi ženske loze Hrvatskog ustaškog pokreta ostao jednako snažan i postojan. Čine se pripreme za jesenji rad i djelatnost. U prvom redu prilaze nove pripravnice, a one, koje su već dobile ideoložku izobrazbu, položile su prisegu.

Osiek je zajedno sa članicama iz Retfale i Adolfovca imao već drugu ustašku prisegu ženske loze hrvatskog ustaškog pokreta.

Isto je tako i Vukovar obavio zakletvu polaznica drugog ideoložkog tečaja.

Vinkovci su imali kao i spomenuta mjesta zajednički sastanak sa izaslanicom Zapovjedničtva ženske loze hrvatskog ustaškog pokreta prof, Djurdjicom Vitković, gdje su dobile upute za rad i pogled u sadašnje prilike,

U Bošnjacima je takodjer održan drugi sastanak sa ženama i djevojkama, koje žele pristupiti i raditi u Ženskoj lozi hrvatskog ustaškog pokreta.

Sarajevo je prošle nedjelje pohodila Zapovjednica ženske loze Hrvatskog ustaškog pokreta gdja prof. Irena Javor sa dužnostnicom Zapovjedničtva gdjom prof. Djurdjicom Vitković, gdje je obavila svečanu prisegu i održala dugi govor o vjernosti, radu i značaju svake prave Hrvatice, svake ustaškinje. Održala je i pojedinačne sastanke sa članicama i pripravnicama, a povjerenici je dala potrebne upute za rad.

U Brodu na Savi takodjer su pohodile povjerenicu ženske loze hrvatskog ustaškog pokreta i zadržale se s njom u dužem razgovoru. Povjerenica brodske postrojbe ženske loze hrvatskog ustaškog pokreta dala je izvještaj o radu i dobila smjernice daljnje djelatnosti.

JAVNI RADOVI U VELIKOJ ŽUPI ZAGORJE

Ratna vremena ne dopuštaju da se radovi razviju u onoj mjeri, u kojoj bi to bilo nuždno. Kraj svega toga u Velikoj župi Zagorje od osnutka Nezavisne Države Hrvatske mnogo se toga izgradilo. U prvom redu tu je izgradjena cesta od njemačke granice preko Varaždina, Novog Marofa, Sv. Ivana Zeline do Sesveta, gdje se spaja s već uredjenom cestom iz Zagreba. Osim toga izgradjene su neke nove ceste, a već postojeće su temeljito popravljene. Na izgradnji drugih državnih objekata takodjer je mnogo učinjeno. Sreditba rieka i potoka provedena je na mnogo i mnogo mjesta, a isto se tako na mnogim mjestima još radi. Medjutim, nekoja mjesta odnosno sela dobivaju vodovod. Tako se radi na uvodjenju vodovoda na više mjesta. Gradi se vodovod u Vinagori, a pred kratko vrieme započeli su radovi na vodovodu u Sv. Iliji kraj Varaždina. Tu se vrše zemna bušenja, da se izpitaju nalazišta vode. Uz vodovode mnogo se radi i na elektrifikaciji naših sela, pa već tako ima u svim kotarima Velike župe Zagorje električno svietlo.

I treća je navala odbijena

Oko 4. sata popodne u nedjelju 24. srpnja 1943. dodje viest, da se kreću partizanske grupe sa više strana prema Tešnju i to od Blatnice preko Zmajevca i Raduše II. Krajiška brigada u jakosti od 800 do 1000 ljudi, a preko Jelaha V. Kozaračka brigada u jakosti od 2.500 do 3.000 partizana.

Ta se je viest munjevitom brzinom kroz Tešanj pronijela i sve se je užurbalo, netko sklanja stvari u sigurna mjesta, neki idu u sela, da se sklonu od napadaja, a neki se opet spremaju za borbu.

Poručnik Dedović je već pravovremeno svakom borcu dao potrebno streljivo, a oružje je bilo očišćeno te je svaka težka strojnica kao i strojopuška bila postavljena na svoje mjesto.

Kada je nastupila noć, čulo se lavež pasa i opažalo se je mnogo razsvjetljivanja od baterija, koje dolaze od svih strana i u 12 sati i 5 minuta zaštektale su u jedan momenat težke strojnice, strojopuške i puške te bacači i top sve u jedan mah.

Na prvi mah činilo se kao da mi ne ćemo primiti borbu, ali čim počeše davati vatru naše dvie težke strojnice, odjeknu pjesma, odpoče krika i podvikivanje naših ljudi. Paljba je jaka i žestoka.

Naša nesreća, niti imademo topa niti bacača granata i moradosmo se oslanjati samo na puške, par komada strojopušaka i dvie težke strojnice.

Nakon 4 sata težke borbe partizani odpočeše navaljivati još jačim snagama i gušćom vatrom na tvrdjavu i izgledalo je tako, da je situacija u rukama partizana, a to nije ni čudo, kada je te večeri u tvrdjavi bilo samo oko 80 momaka, a u kotarskoj oblasti oko 60, a partizana je bilo, koji su vršili napad, oko 2.000, a komora im je bilo u okolici Tešnja.

Na sjeverozapadnoj strani prema Jelahu u selima Vukovu, Rosuljama, Ljetiniću, Novom Selu i Žabljaku, koji su prostor partizani iste večeri zaposjeli i time su htjeli svaki saobraćaj sa Tešnjom prekinuti i prema Jelahu i prema Tešanjci, bio je jedan dio Kozaračke brigade, dočim su udarne čete ove brigade poslane na Tešanj, koje su došle preko Kosina Brda.

Kako se dan sve večma ukazivao, partizani su u Tešnju sve većom snagom i vatrom navaljivali na tvrdjavu i kotarsku oblast i kada im ništa nije uspjelo, onda su oko 5 sati i 30 minuta najprvo opljačkali novosagradjenu veliku zgradu Gospodarske škole te ju zapalili, od koje su sada ostali samo goli zidovi.

Opljačkali su nekoliko pokrajnjih dućana te su od naših siromašnih seljaka iz Raduše odveli dosta živog blaga.

Istom oko 7 sati u jutro prestade na obje strane pucnjava i nakon ove stanke partizani poslaše na tvrdjavu još nekoliko granata iz bacača mina i protuoklopnog topa.

Partizani su se povukli iz grada na okolna brda oko Tešnja i stvorili su zaključak, pošto se tešanjska tvrdjava ne da osvojiti, da će tvrdjavu držati opsjednutom te da gladju prisile branioce na predaju.

Kako nije bila prekinuta brzoglasna veza, javljeno je generalu Izetu u Slavonskom Brodu, da nam se pošalje što hitnije pomoć i njemačkim vojnim vlastima u Doboju te nam je oko 10 sati na 26. srpnja 1943. u ponedjeljak došla pomoć od strane Niemaca preko Novog Šehera, koja je došla u 6 kamiona. Čim su partizani opazili njemačku vojsku, odmah su se dali u divlji bieg, a onda su još pridošla tri zrakoplova, koji su partizane dadje progonili i mnogo su partizana potukli.

Na jednom mjestu u selu Vukovo našlo se pet partizanskih lješina, koje nisu dospjeli odnieti, a kako sviet priča, mnogo su ih mrtvih i ranjenih na svojoj komori odvezli put Kulaša.

Tešanj i tešanjski seljaci i gradjani i ovoga su se puta pokazali pravim herojima i junacima.

„SPASITI TOPOVE"

Ulomak iz junačke obrane Gospića

Čitava je Hrvatska strepila u prvim mjesecima ove godine nad obsadom Gospića. Partizanski čopori, sakupljeni i prebačeni sa svih strana, sjatili su se pod ovaj hrvatski grad, da ga pod svaku cienu osvoje i razore. Ali zahvaljujući požrtvovnosti i junačkom duhu branitelja ove ustaške tvrdjave u Lici, neprijatelj je desetkovan i razpršen nakon očajničkih navala na »mali Staljingrad«, kako ga je okrstio topnički poručnik Sviben. A ovom požrtvovnom i hrabrom domobranskom častniku zahvaljujemo vjerodostojne podatke ovog našeg prikaza.

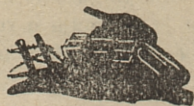
Na uzkrsni utorak nenadano dobijem zapovied, da iz Brušana smjesta krenem u Gospić. Sa sobom poveo sam sve ljude, koji znadu upravljati pješačkim topovima. Sišao sam s kote, koju sam dotle osiguravao, sabravši prije toga dvadeset i dva čovjeka i prvim kamionom stignem u već gotovo obkoljeni Gospić. Ovdje nadjem užurbanost branitelja. Na brzu ruku izkopani su rovovi i sagradjene utvrde, jer se slutilo, da će partizanske horde za malo vremena pokušati prodor u grad.

U jednom napuštenom bunkeru smjestim svoje ljude, a tri topa ukopam izmedju Smiljanske i Kanižke blokade. U to je vrieme grad već bio zatvoren u žicu i obkoljen.

1. svibnja! Partizanski kriesovi gore noću po svim kotama oko grada. Urliču divljaci i bombe frcaju, ali napadaja nije bilo. Od vremena do vremena tek bi pripucali nevidljivi strielci. Tako je prošao i drugi dan. Branioci, koji su u prvi mah upregli svu svoju revnost i oprez, sada su se već počeli podavati lakovjernoj neopreznosti, koja bi nas mogla skupo stajati. Medjutim to su bili pojedinci i bila je stvar častnika, ako je stega pojedine postrojbe počela kolebati.

Sa svojim topnicima i jednim vodom ustaša pažljivo sam čuvao svoj sektor. — Večer 2. svibnja! Ljudima se je pričalo u bunkeru, ali ih ja brzo najurim u rovove. Napolju je sve orilo od podvikivanja. »Dodji, Jovane!« i sličnih uzvika, kojima se borci iz rovova rugahu banditima. Bilo je zgodno slušati i gledati pedeset, pače i šezdesetgodišnje dobrovoljce uz petnaestgodišnju djecu, kako jednodušno stoje ili leže na svojim položajima, čekajući neprijatelja.

Spustila se noć, zahladnilo je, a ja upravo momcima zapoviedam: »Kabanice, pa onda napolje!...« te pri tom i sam posegnem za svojom kabanicom, kad nenadani strahoviti udarac negdje sa stropa udari me u tjeme, sve se zamagli i zapraši i crna rieka poteče mojim očima. Mislio sam, da ću pasti u nesviest, ali se velikim naporom ipak pribrah i ugledah moje ljude u ruševinama bunkera.

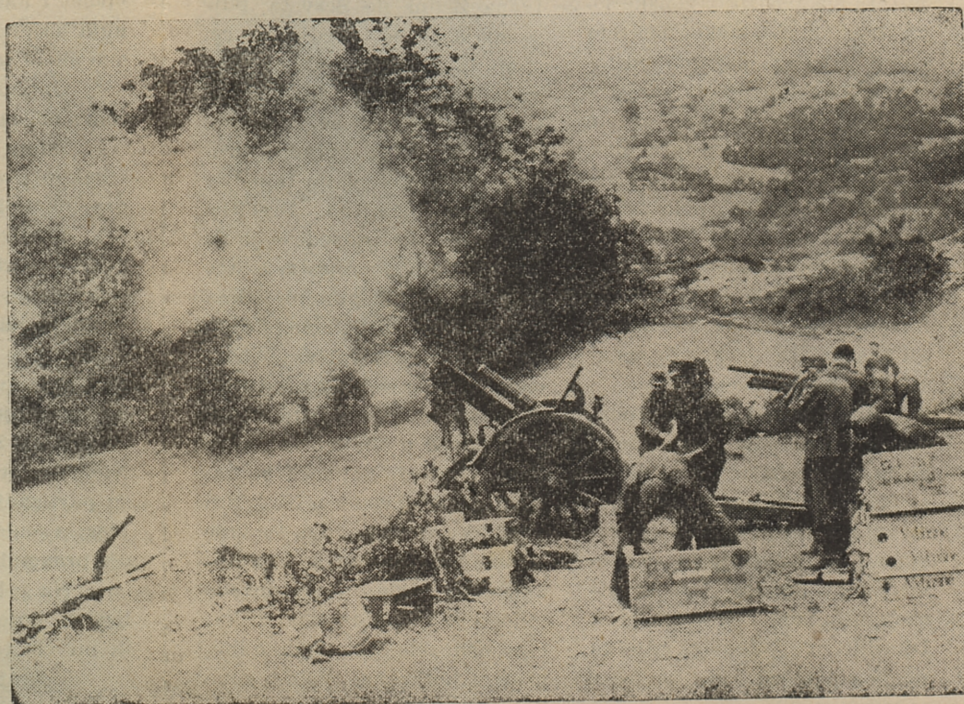
»Spasiti topove...« bila je strahovita misao i volja, koja me je pridigla na noge i dala mi hrabrosti, da sam uhvatio prvu pušku, koja je stajala uza zid i sa streljivom, koje sam imao u džepovima počnem se vući napolje.

»K topovima!« U rovu padnem na koljena, a krv me čitavog zalije. Boreći se protiv nesviesti klonuo sam ipak na hladnu zemlju, i to je bila moja sreća, jer me je hladno blato malko ohladilo i pribralo me. Dovukao sam se k topovima, ali tamo ne nadjoh nikoga od posluge. Izpucao sam nasumce nekoliko naboja iz puške, tek toliko da oni priekó vide, da ima nekoga kod topova. Kad je strojničar kod bunkera čuo, da netko napried već puca, započeo je i on svojom vatrom. Ja sam pak ustao kraj topa i počeo vikati, derati se na svoje ljude. Opazih u noći prvog vojnika, kako me traži. Pozovem ga, a on se kroz rov dovuče k meni i zavojem previje mi tjeme. Ja pograbim granatu i turim je u top. »Pali!« Prvi top zapuca. Partizani, koji su se primicali, bili su zaustavljeni vatrom. U našoj pak pozadini vratio se junački duh, kada se čulo pucanje našeg topa. Zatim smo počeli paklenskim tempom pucati.

»Puni! Pali! Puni! Pali!«

Moji vojnici vraćali su se na svoje postave. »Prva dvojica smjesta k drugom topu! I pucaj« Vikao sam što me grlo nosilo i samo sam želio, da naša obrana podpuno proradi prije nego se srušim u nesviest. Medjutim neprijatelj je s onim svojim topom dalje pucao na naš postav, no sada su sva taneta prebacivala. Bodrio sam svoju momčad, priredjivao upaljače, a onda mi ponestane streljiva. Sreća Božja donese jedan ustaški roj.

»Ne dajte se, braćo domobrani!« bodrili su nas iz daleka ovi hrabri momci i odmah su uzprkos strahovitoj vatri počeli dovlačivati streljivo iz bunkera.

»Za Dom i Poglavnika!« orilo se obranbenim postavima Gospića, dok se sa svih strana sasula paklenska buka i jurnjava. I tako vatra traje već preko pola sata, a ja sam zaboravio već svoju ranu, iz koje se ciedi krv preko blatne odore.

Desno od našeg postava najednom planu prva zgrada. »Kako to može biti, kad se na njoj još uviek vije hrvatska trobojnica? Jesu li je već partizani zauzeli?« Bio sam u nezgodnom položaju. Ne razmišljajući previše, prvi top okrenut je na onu stranu i »udri!«. Razbojnici, koji su doista prodrli do ove zgrade, bili su iznenadjeni topničkom vatrom s boka. Pucali smo tako žestoko, da je partizanski glasnik, kako smo kasnije saznali, javio u svoju pozadinu, da se na onom kraju grada ne može ni oko otvoriti od vatre.

U prvom jurišu, koji je potrajao preko tri četvrt sata, jedna skupina dobro obučena i naoružana bila je na našem području potučena do nogu. U isto to vrieme neprijatelj je, izbacivši još dvadesetak granata na naš položaj, ostao bez pljačkaškog streljiva. Naš maskirani položaj očuvao je ovaj puta Gospić od provale u grad.

Onda je nastalo zatišje, a s time su i moje snage bile iscrpljene. Mislim, da je dobro rekao jedan mladi ustaša, gledajući me onako krvava i prljava: »Sad bi vi mogli otići u bolnicu«.

Predao sam zapovjedničtvo svom vodniku i izgubio se put bolnice.

Dok sam ležao u buci već drugog napadaja, čuo sam kroz štektanje strojnica udaranje bacača i topova i lomljavu prozora, kako je rekla jedna dobra častna sestra na vratima moje sobe: »Ovdje leži jedan domobranski poručnik s ranom kao šaka velikom na glavi. On sigurno ne će dočekati jutra.«

*

Medjutim, ja sam valjda ipak ostao, kad još uviek nosim povezanu glavu i Poglavnikovu srebrnu kolajnu na grudima.

Pjesmom, svirkom i podcikivanjem opraštaju se hrvatski mladići od svojih sela, da malo kasnije krenu na bojno polje, kuda ih Domovina zove.

ODJEK ustaške borbe u inozemstvu

Jednako kao u Sjevernoj i Južnoj Americi, tako i u Europi, Francuzkoj, Italiji, Njemačkoj, Madjarskoj pa čak i medju Hrvatima u Moravskoj i Gradišću (Burgenland) prodire ustaška misao. Snažna ustaška skupina radila je u Belgiji. 1934. održana je značajna skupština Centralnog Hrvatskog Saveza u Seraingu u Belgiji, s koje je na svjetsku javnost upućena rezolucija i apel. U tom apelu govori se o zarobljenju Hrvatske 1918. i o nasilju, učinjenom nad Hrvatskom kroz godine robstva pod Beogradom. Poziv, upućen ustaškom Poglavniku, završava s riečima, koje su značajne za odnos tadašnje demokratske Europe prema Hrvatima. »Revolucija mora biti, makar se potresle zidine cjelokupne Europe! Dat ćemo posljednju kap krvi, ali čekati ne ćemo više!« Slične rieči upućuju Hrvati s mnogobrojnih ustaških skupština po Sjevernoj i Južnoj Americi. Desetci memoranduma i poziva šalju se sa hrvatskih skupština iz Europe i prekomorja odgovornim čimbenicima tadašnjeg političkog javnog mišljenja u svietu. Baš u to vrieme odigrala je tadašnja Češka vrlo ružnu ulogu prema Hrvatima. 28. rujna 1934. javilo je novinstvo, da je bivši pukovnik austrijske vojske hrvatski emigrant Stevo Duić nadjen mrtav u svojoj sobi u češkom kupališnom mjestu Karlovy Vary. Srbske i češke novine odmah su se potrudile, da izdaju »službena saopćenja« o »samoubijstvu« ustaškog krilnika Steve Duića. Medjutim je bilo jasno, da je Stevo Duić ubijen, nakon neuspjelog atentata u Grazu, kojega su u srpnju iste godine pod vodstvom odvjetnika dra. Lukatele trebali u Grazu izvršiti srbski agenti. Ustanovljeno je, da je ubistvo Steve Duića, jednog od najboljih Poglavnikovih suradnika izvršeno sa znanjem čeških vlasti. Kad je službena austrijska vlast zatražila od čeških vlasti izručenje Duićeve lješine, Česi su se najprije ustručavali to izvršiti. Obdukcijom u Grazu ustanovljeno je ,da su Duića iznenadili na spavanju, ugušili ga jednom uzicom, onako ugušenoga vukli kroz sobu i objesili na kvaki od balkonskih vrata. Tako je udruženim nastojanjem Srba i njihovih pražkih demokratskih i slobodnozidarskih prijatelja uspjelo ubiti jednog od ustaških prvoboraca. To zločinstvo, koje se ubraja medju najgore ove vrsti, zadnjih desetljeća u Europi, dalo je demokracijama vrlo lošu izkaznicu o njihovim demokratskim nazorima prema potlačenim narodima. Jedan rodoljub i mirni izbjeglica iz svoje zemlje, čovjek, koji je kao i mnoge tisuće ostalih došao liečiti se u to poznato kupališno mjesto, morao je na tako strašan način završiti svoj život u sredini, koja je inače mnogo govorila o ljudskim pravima i slobodi.

Takovi srbski atentati nisu bili osamljeni. Čekičem su ubili jednog hrvatskog ustašu u Pittsburghu. Dva mjeseca kasnije ubili su iz samokresa jednog hrvatskog ustašu u Parizu. Tri mjeseca iza toga noževima su izboli četiri Hrvata u Pittsburghu i bacili u rieku Monongahela. U jednoj ljevaonici željeza dva srbska agenta su u Sjevernoj Americi pokušali baciti u tekuće željezo hrvatskog radnika, tako, da je taj hrvatski radnik ostao bez obih nogu do koljena i desne ruke do iznad lakta. U organiziranju napadaja na hrvatske ustaše naročito u Americi su uz srbske poslanike i konzule radili ruku uz ruku i drugi organi konzularnih oblasti.

No najveća sila oborila se na ustaše po čitavom svietu, a naročito po demokratskim državama iza dogodjaja u listopadu 1934. Čitav versajski sviet našao se ujedinjen u napadajima na ustaški pokret. Baš u tim danima, koji su u europskoj politici mnogo značili, najljepše i najjasnije se moglo vidjeti držanje demokracija i čitavog versajskog svieta prema Hrvatima. Postupci tih sila prema članovima ustaške organizacije bili su gori, nego li ikada prije i poslije tih

(Nastavit će se.)

Štef, na koju stranu mi idemo?

Sunce se već gubilo za tamnim gorama, u dalekom gradu javljala su se večernja zvona, a Štef Medved i Jakob Bezgač stajali su na razkršću državnih cesta pod bremenom težkog upitnika.

»Štef, na koju stranu idemo?« pitao je umorno i pokorno Jakob, spuštajući u prašinu svoj vojnički sanduk. Njegov pratilac, selski političar i bezkućnik Štef stajao je do njega goloruk, bez odluke u glavi. Nad obojicom vojnih obveznika ležala je neizvjestnost, koju je morao riešiti, on, političar Štef Medved.

Otirući velikom kapom znoj sa prepečenih obraza pokušao je Medved svrstati pred svojim očima jučerašnjicu, koja mu je u ovom času bila krvavo potrebna za daljnju orientaciju i stvaranje odluke, da se već jedanput pokrene s ovog sudbonosnog prekrižja.

Prva misao, koja se je liepo dovukla do vratiju njegove pameti bila je kritika velikog i strašnog rata, koji je prisilio Štefa Medveda, da svoju glavu napreže preko reda.

Naravno, da se je Štef pri tom sjetio mirnog vremena, u koje je on bio nitko i ništa, s razporenim džepovima i mjestom za vratima gostionice »Plavoj lisici«. Dangubilo se, pilo, a ljudima, koji su odveć žurili za poslom dobacivao je iz svoga kuta mudre savjete.

Ljudi su govorili: »Propalica, pijanica!«

Onda je najedanput došao veliki rat, koji je malo pomalo olupio sa ljudskih obraza ono malo poštenja i čestitosti. Muževi su se zavukli u krčme, a žene su potjerali u šverc. U »Plavoj lisici« već je vladao Štef »političar«. Njegove pripoviesti, pune duhovitosti i špirita, počele su dobivati sve više pristaša i znatiželjnih ušiju, a mnogi se bezposličar natisnuo s čašom u ruci oko apostolskog stola, da čuje ratna proročanstva.

Štef je postao ličnost, više nije sjedio u zapećku. Stari smutljivac i krčmar Mato smjestio je proroka usred svoje jazbine, da umjesto krugovala zabavlja goste.

»Štef se ne boji, govorili su slušači, on je uviek bil opozicija,« a Medved je prazneći čašu brbljao i uživao u vlastitim kombinacijama.

*

U takvom eto stavu jednoga je dana Štef zajedno sa svojim pobratimom Jakovom, zvanim Papuča, počeo na općinskom zidu čitati poziv za vojsku. Pročitavši dva tri puta i svoje godište, bezposleni je općinar shvatio, da se je država i njega sjetila i da ga želi uposliti uzprkos njegove vlastite politike.

Prva mu je naravno misao bila uputiti se po hrabrost. Znao je da mu žesta i alkohol često daruje liepih kombinacija. Sa svojim drugom lieno je prešao državnu cestu i popeo se stepenicama u krčmu, gdje ga već iz daleka saletje bivši obćinski bilježnik, zvani aprovižator, zbog toga što mu je država stala na predugačke prste. Taj se inače debeli gospodin smatrao mučenikom i posve nevinim.

»No, Štef, šta sad?« kesio se svrgnuti činovnik satanskim pogledima na vojne obveznike. »Kud sada? U vojsku? Ili kaniš k našima?«

Taj bilježnikov »k našima« često je u posljednje vrieme tucao Medvedov mozak. Kakva bi to morala biti vrsta ljudi, u koju se tako smiono ubraja bivši jugosokol i jeftićevac bilježnik? I koji su to borci, medju koje se ubraja i čiji je predstavnik najureni činovnik, koji je sve do zadnjeg časa pljačkao seljački radni narod za njihov dio u obćinskoj aprovizaciji? Medjutim Štef ovoga časa nije imao vremena rješavati problem bilježnikova poštenja, nego se je samo kukavno smijuckao bojeći se da pred punom krčmom ne izpadne kao plašljivac i neznalica. Budući da se već i večer približila Štef Medved na poziv gospodina bilježnika pošao je u njegov privatni stan, da sazna kako stvari stoje.

Naravno da je bivši bilježnik začepio svaku rupicu na prozorima i vratima a onda dozvao duhove iz dalekog etera.

Baš su imali sreću, čulo se je sve jasno i glasno.

»Ovde London, ovde Amerika . . .« Nekakve pištalice zasvirale su šlager. To je valjda bila ta amerikanska himna. Započeo je govoriti daleki saveznik.

»Braćo Srbi, braćo Jugosloveni, Jugoslavija, Velika Jugoslavija i Srbija i saveznici . . .« mučio se i znojio, izprelomio se pred mikrofonom, kako bi im dokazao svoju istinu, ali obični selski političar Štef Medved shvatio je uzprkos svojeg »posebnog« stava da tu nešto nije u redu, te nakon što je skoro izgubio sluh od znatiželje, počeo se okretati po divanu na kojeg ga je posadio gospodin saboter bilježnik, tako da mu je ovaj morao psikati »tiho, tiše, Štef«.

A onda je iz daleke Amerike govorio srbski prota Tribčević, takodjer o slozi Srba, o gradnji crkve sv. Save i o Jugoslavenima.

Štefu je bilo dosta. »Dobro, a kad bu počelo o našima govoriti? »čudio se seljak.

»Čoveče, pa to govori za nas . . .«

»Kak za nas, za Srbe je govoril onaj prota« sliedilo je objašnjavanje nakon čega je opet dana rieč nevidljivom govorniku.

»Hrvati se niesu za Jugoslaviju dosta borili, oni su pače . . . neka upamte oni izdajice u Hrvatskoj . . . i t. d. i t. d.

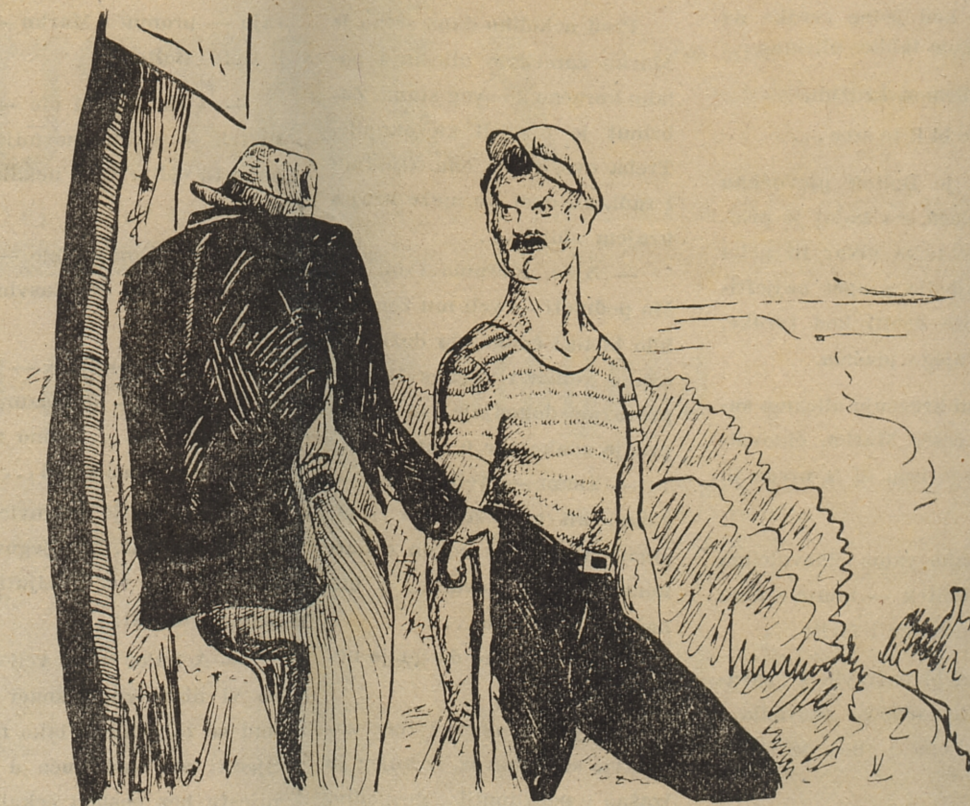
Štef je zinuo. »Ti mukicu«, si videl kak oni o nama govoriju . . . Hja, gospon biležnik, laku noć« Štef je otišao u ljetnu noć i prolazeći još jedanput kraj velike državne zgrade, pokušao je na proglasu naći godište devetstoosmo . . . svoje godište.

*

Poslije one razočarane večeri političar u škripcu još je nekoliko puta »hvatao vezu s našima« i uviek s istim uspjehom. Glas četnika Londonca progonio ga je na svakom milimetru kratkog vala. Štef je izgubio svaku političku orientaciju, te je ujedno shvatio da je mnogo lakše voditi i izmišljati svoju politiku nego se igrati lovice s krugovalnicima.

Onda je jedne večeri zaorio u krčmi zvuk Zagreba. Prozori su se potresli od pljeska i poklika.

»Poglavnik govori u Radničkoj komori. Sve je zastalo da čuje rieči državnog poglavara. Štef je po prvi puta na vlastite uši slušao ustaškog Poglavnika. Poglavnik je govorio o stanju na bojištima, o mizernoj igri saveznika koji su kadri jedino preko krugovala voditi bitku i zavaravati neuki sviet. Prekidan burnim poklicima Poglavnik je iznio put kojim ide hrvatski narod za ostvarenjem svih svojih težnja, te je ujedno naglasio da hrvatski narod ima dužnost i pravo braniti hrvatske zemlje od svakog napadaja. Iztaknuo je zašto domovina zove svoje sinove pod ratnu zastavu te je ujedno naglasio da bez žrtava i podpune sloge naroda nema obstojnosti niti sretne budućnosti narodu.

Nakon svega toga Štefova je glava postala jedna strašna košnica u kojoj su se natezale i tukle ideje i misli.

Što je govorio onaj prota, šta je govorio biljezník. Na jednoj strani naši, na drugoj njihovi. Sve se to izmješalo u glavi običnoga občinskog komentatora i dangube Štefa Medveda.

Ali Poglavnikove otvorene u muževne rieči imponirale su bezglavom i neupućenom čovjeku više od svih tajanstvenih i mračnih poruka iz krugovala.

Na razkršću još uviek stoje dva mužkarca pred odlukom ili popuniti hrvatske redove ili se zaputiti u šume u kojima komesari iz Crne Gore i Šumadije uče hrvatskog čovjeka pameti . . .

»No, onda na koju stranu mi idemo?« propenta Jakob Bezgač ponovno.

Njegov susjed osjeti svu težinu odluke, oznoji se pod košuljom, a onda naherivši svoj škrljak mahne rukom put grada i promumlja:

»Ipak si nedamo u obraz pljuvati. Hrvat k Hrvatu.«

Zatim ne osvrćući se na svog plačidruga Štef Medved zakorakne ravnom državnom cestom put grada.

Jakob Bezgač hitro pokupi svoj sanduk, a zatim se i ta dvojica, poslušavši glas svoje krvi uputiše u vojarnu.

Jozčenko

I.

Došao je u Zagreb bez karte i na putu pretrpio mnoge neugodnosti. Nije ni šala sakrivati se pred kondukterom u kojekakve nemirisne prostorije, izmicati iz hodnika u hodnik, iz vagona u vagon i ponjušiti sve razrede . . . No, mislio si, u Zagrebu će se već nekako snaći.

Lutao je ulicama, a mogao je dobiti i kakvo takvo zaposlenje, kad bi to bilo po njegovom ćefu . . . Koga vraga će raditi u Zagrebu. Da mu se baš radilo to bi bio mogao činiti i kod kuće . . . Ta nudilo mu se posla, kakvog je samo mogao zaželiti.

Pojavio se dakle u bielom našem, slobodnom i kraljevskom gradu, u jednoj zamazanoj košulji- izlizanim hlačama i strašno pokrpanom kaputu i u takvoj odori započeo je upoznavati tajanstvenosti Zagreba.

Medjutim želudac nema

smisla za nerad i naš Boltek se unajmio kod jedne tvrdke da nosi oglasne tablice ulicama . . .

Ulicama kružim,

Ne bi li te sreo . . .

Tako je Boltek pjevuckao noseći ploču, na kojoj je pisalo, da se neka stvar ili neka roba, najbolja a opet najjeftinija, može dobiti kod tvrdke, koja je njega plaćala.

U tom kruženju ulicama susreo je češće Marka, činovnika, koji je išao ili iz ureda ili u ured.

— Lako vama činovnicima — veli Boltek — imate stalnu mjesečnu plaću i živite . . .

Zatim bi nastavio s psovanjem i konačno se posvadio s upraviteljem i bio je lišen posla.

Marko mu je od vremena do vremena davao po nešto, ta zemljaci su, pa neka čovjek pojede barem komad kruha. No, to nije trajalo dugo, jer je nastao rat . . .

II.

Pred nekoliko dana šetao je Marko zamišljen ulicom i polako koračao do svog stana. Zabrinut je i misli ga okupile. Treba ovo, treba ono. On radi i radi, ali opet ne može kraj s krajem složiti . . .

— Ajde, moramo i mi nešto podnieti — veli mu žena — bilo bi to i čudno, da doživimo ovako velike i za nas Hrvate prevažne dogodjaje, a da to prodje onako sve u snu . . .

— Znam — veli Marko — znam, ali eto, što ćeš, ljudi smo, pa nam se ne da čekati konac ratnih zbivanja, a eto baš mi, koji smo . . .

U toj rieči kao da ga je nešto presjeklo.

Baš pored njega i žene zaustavio se samovoz, iz kojeg je izašao pokrupniji gospodin, obučen po najnovijoj modi, s prstenjem na rukama i prišao je k Marku i njegovoj ženi.

— Halo, Marko! Kako si?

Marko je samo zapanjeno gledao.

— Ovaj, da li me oči ne varaju — promuca Marko — jesi li ti to, Boltek?

— A da tko bi bio — veli Boltek — široko nasmijan. A kako ti, vidim da si nekako pogrušan.

— A što ne bi bio — veli Marko — rat je. Sasvim razumljivo . . .

— Što razumljivo — naruga se Boltek — što razumljivo, baš to i treba . . . Samo se čovjek treba znati snaći . . .

Marko ga je još uviek začudjeno gledao. No njegova žena, koju je već razljutio taj prizor, odvrati:

— A kako to — veli — da se vi niste znali snaći onda, kad se to prilično lako moglo. Sjediti ste kod kuće u svom mjestu bez posla i čekali, kad će vam gotova pečenka pasti u usta. Psovali ste ljude, koji rade i koji su imali ideala za svoju domovinu . . . I sad ste se najedanput počeli snalaziti, dok drugi pošteni ljudi daju svoje živote i svoj napor za obće dobro . . .

— Mogao si — naruga se Boltek — ženu poslati za propovjednika, dosta ti je jezičava . . .

No Marko se ubrzo sabrao i prošla ga jeza od glave do pete. On se eto muči i trudi, a ova bitanga, koja nije nikada napravila ni za deset kuna vriednosti, sad ga još vriedja.

— Ako trebaš mesa ili masti — prekine ga Boltekov glas — možeš me naći kod . . . Tebi ću dati svakako po nešto nižoj cieni . . . a i za druge stvari . . .

— Ne — poviče ljutito Marko — nego za neko vrieme, kad prestane ovaj rat, dodji k meni i dobit ćeš tanjur juhe i komad kruha, ali ne zaboravi, da ne će biti kao što je prije bilo. Za taj komad ciepat ćeš mi drva ili okopavati vrt. Jesi li razumio, dragi šverceru? . . .

JOŽČENKO

»Ustaša« vjestnik hrvatskog ustaškog oslobodilačkog pokreta. — Izdaje Glavni Ustaški Stan. Vlastnik Ustaški Nakladni Zavod. — Ravnatelj i glavni urednik poglavni pobočnik Mijo Bzik. — Uredništvo i uprava: Berislavićeva ulica 10. — Brzoglasi: Uredništvo: 79-00, Uprava: 64-06. — Čekovni račun br. 49.456. — Izlazi tjedno. — Pojedini broj stoji 4 Kune. — Predplate: mjesečno 16 Kuna, četvrtgodišnje 48 Kuna, polugodišnje 96 Kuna, godišnje 192 Kune. — Tisak Tiskare Ustaškog pokreta, Berislavićeva ulica 10. — Za tiskaru odgovara Viktor Smokvina, Zagreb, Medovićeva ulica 2.

USTAŠKA RIEČ U OSLOBOĐEN[I]M KRAJEVIMA

